Hiburu
Hiburulo Mande Tabango

Nga so uyingga nga ngu, Yuda oni onendo newendemonggo, Yesus Kristusno newendemo hamoo oolengo teyingo, ngulo nakangolo, soweyootoyi oolouwolo. Yuda onilo mande ngu oowooyi Hiburu, noolendo ene goweye sanggayelo ngu, noole ngundilo eteto. Nga so uyingga nga ngu, noole watayi kini, onendo nakangowoku, ngu oni simoo bale ngu Yesusya mundiyi telo, ene nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bale kowuli ulungga oolengo yunowonggori.

Nga bukga ngalo mande gumi ingoweloyi ngu ngandilo.

Nga so uyingga nga nakangoyingo oningga, ngundo kambayeloyingo mande ngu, Yuda oni simoo bale yunowolo. 1:1-3.

Engel oni ngu oo ulungga kini, ene Yesus ngu oo Ulungga oolengo. 1:4–2:18.

Yesusndo hamoo oolengo Moses dagalo, ko mande yanggango oni simoo nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngulo ewolo. 3:1-19.

Anutlo oni simoo bale ngulo kengeyingo ngu guladilo. 4:1-13.

Kristus ngu noolengo woolo yeyingo ngulo tabango koleteyingo, ngu awuno oolengo. Woolo yeyingo oni gidalega ngu Kristus newendemo. 4:14–7:28.

Yesusndo ngu noolengo oole keda gula goosoowolo. Ngu oolegano nguno noole Anutno oolouweloyi. Ngu oolega ngu, oole kulimingga ngundilo kini. Oole kedaga ngu gome oolengo. 8:1–9:28.

Yesuslo dalowo ngu noolengo wendonuwoolo, ngu gome oolengo. Anutno woolo gidalega yetenggoku, ngundilo kini. 10:1-31.

Kulimi oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo mande yanggango yolo oluwonggori. Mande gula ngu ngandilo, enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu komo suwoo suwoo yanggango dowooya ulungga tunooteya oliyi. 10:32-39.

Ene ngandilo ewolo, noole ngu komo nowoondonayimo hamoo teyingo ngu, oni koletelo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, keyowato. Oni onendo kulimi oolengo, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo tewolo. 11:1–12:29.

Mande oowooyingga, ko noolengo mande nga telo, ngu temukoweloyi, ngulo ngu gome, nguno mande eweloyi. 13:1-25.

Anut Nangoni, Ngundo Noole Mande Yunoote

1 Kulimi oolengo, ngu naluno, Anutndo enengo ingondudu eyingo onino etoni, ngundo noole Yuda onilo osi sambanayimo, enengo mande wesiyolo ewolo. Nalu sungomo sungomo, ingondudu eyingo onilo mandeye gula gulano nakangoyingo, ko enengo damoniye oowooyingga teyingo, ngundo osi sambanayimo, ngu Anutlo ingonduduni etuyelowonggori.

2 Ngundilo nangge, ataga nalu wengamo ngano,
enengo Nangonimbo, nooleno mandeni wesiyolo
ete. Kulimi oolengo, Nangoni kandeyimo, Anut-
ndo mela melanimo, oo bidodo melako Sambono
nguya yewolo. Ngundilo melangga etoni ngu,
Anutndo, enengo Nangoni, sunggi yewolomu
ngu, nalu sosowoomo, ngundo oo sitowi bidodo
yowa.
3 Enengo Nangoni, ngundo Anutlo yanggan-
goni dulidalini, ngu noole etuyeloote. Ene Anut
ngundilo oolengo ootoolo, ngulo enengo man-
deni ngu yanggango oolengo. Ngundo ngu,
oo bidodo sambono melako nguya oolootenggoku, ngu yanggango telo yunootoni oolootenggo.
Ene noolengo mbumbuwanayi andangeyunolo,
ngunonggo ene noolengo oole yeyunolo, Sam-
bono oolewolo, Sambo endemo, ene Anutlo
kandeyi metemi bingaminidodoga ngusina bibiteloloote.

Anut Nangoni Ngulo Yanggangonimbo Sambono Oni Ngulo Yanggangoye, Ngu Dagate

4 Anut Nangoni, ngundo Sambono Oni ngu
bidodo dagayeloote. Anutndo Nangoni oowooyi
ulungga bingaminidodo inootoni, ngundo ngu,
Sambono Oni oowooye nguya dagayeloote.
5 Noole ingootetoku, Anutlo mandeno, Anutndo
Sambono Oni, nguno mande ngandilo ma ewolo.
Kini, enengo nangonimboya ewolo.

Ge nangge nolo nangone. Ataga no gengo
awangge tunooteteno. *Sam 2:7*

Anutndo Sambono Oniya ngundilo ma ewolo.
Kini, enengo nangonimboya ewolo.

No enengo eweyi oodoowe, enendo nolo nangone oluwa ewolo. *2 Samuwel 7:14*
6 Anutndo enengo Nangoni oolengo, ngu melako ngano soweyowelo ingootoni, ko ombuweloyimbolo, ngulo mandenimo, ngandilo ko ewolo.

Nenengo Sambono sulena oni ngu bidodo, komo eneno yambo mande teyaliyilo ewolo. *Dutoronomi 32:43*
7 Anutlo mandeno, ene Sambono sulena onidodo ngandilo ewolo.

Anutndo enengo Sambono Oni yoyeni, doogo ngundilo ngu oololo ombulo teteku tunootewolo. Anutndo enengo Sambono, oni ene de solu ulungga delo, imakelo dedeku, ngundilo yoyeni tunooteyingo, elo ewolo. *Sam 104:4*
8 Ene Anutndo Nangonimbododo ngandilo ewolo.

Anut, gengo yanggangongge ko oo sobowooteku, ngulo damoni ngu sugi sugi oluwa. Gengo oni simoo bale sobowooteku ngu, ge mande damoni nenengo nangge wilikoote.
9 Ge oni simoo baledo damoni gome tetenggokungga, ngu kenolo, ngulo ene gome oolengo ingoote. Ngundilo ngulo, ge oni simoo baledo damoni biyomi tetenggokungga, ngu gome ma ingolo yokoote. Ngungga ngulo, mande damoni, nondo no gengo Anut, no gengo sunggi yenggunolo, gengo oowoongge bingami oolengo okooteno. Ngundilo ngulo, gengo oowoongge, ngundo oni gidega oowooye ngu dagayeloote. Ngulo ngu, ge oni oni tewalo ewolo. *Sam 45:6,7*
10 Anutlo mandeno, Anutndo mande gula nangonimo ewolo.

Kulimi oolengo, ge Oo Sembuli Ulungga, gedo mela bidodo yetoyi, yanggango ooloote. Sambo nguya kandegebo yewolo.
11 Ene eme sambo mela yombuliyelootoyi, towi soloyi kulimi, ngundilo tunootewa. Ene ngundilomu, gedo nangge sugi sugi oluwa.
12 Onindo towikumba kulimi andangelo yokolo, metemi yemutenggoku ngundilo, ge sambo mela nguya, ngundilo andangelo yokolo, gula yewa. Ene ge guladilo ma tunootewa. Nalu bidodo, gedo nangge sugi sugi ngundilo oluwalo ewolo. *Sam 102:25-27*
13 Anutndo Sambono Oni nguya ma eyingo, ene nangonimboya ngandilo ewolo.

Ge no kandene koondosina musiyo yanggangododo, nguno bibitelo oode, kootusina, gengo me oni ngu yoyeyi, ge nowoondogemo uwanggolo ewolo. *Sam 110:1*
14 Anutlo Sambono Oni, ngu oone? Sambono oni ngu bidodo yuka nangge. Ene Anutlo ko telolootenggo. Anutndo ngu soweyelootoni, oni simoo bale hoolooweyelootoyi, Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo tunootewanggoku ngu, Anutndo ene ko yoyowa. Ngundilo ngulo, Anut Nangonimbo Sambono Oni bidodo hamoo dagayeloote.

2

Anutndo Noolengo Mbumbuwa Andangelo, Ko Yoyoweloyi, Ko Ngu Ulungga Oolengo. Ye Gome Ingondale teyi!

1 Ngundilo ngulo, Anut nangonimbolo hamoo
mandega nga, noole gome dowoolo, mandeni
ingowootoku, ngu ingonduduwoolo keyowato.
Ngundilo ma telo ngu, noole Anut yokolo, sungo
sungo toongelo oonatewelo oluwato.
2 Noole ingootetoku, ngu kulimi oolengo, Anut-
ndo enengo mamana mande Sambono Oni nguno
etoni, ngundo Mosesno ewolo. Oni gulado nga
mandega nga ma keyolo ingolo ngu, oo biyomi
tewoku, ngulo uliyi ngundilo yowolo. Ene oni
simoo bale kuli ingowonggo. Nga mandega nga
Anutlo Sambono Oni ngundo ewonggoku, ngu
hamoo oolengo.
3 Ene ngandilo, noole Anutndo yoyoweloyi
mandega ngu ingolo yokolo, yolo nowoondon-
ayimo gome ma yowatoku ngu, ariya, Anutndo
ngulo gumi ulungga oolengo yunowa. Anut
enengombo noole ko yoyoweloyimbolo oole
yeyunowoku kongga, ngu ulungga oolengo. Oo
Bidodo Sembuli, ngundo ko yoyoweloyi oolega,
ngu oni simoo baleno koletelo wesiyolo ewolo.
Ngundilo tetoni, oni oowooyingga enengo man-
deni ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggori.
Ngundilo ngulo, noole ingootetoku ngu, mandega
nga hamoo oolengo ewootowo.
4 Ene Anutlo mande ingootoyi, ngu naluno,
Anutndo enengo mandegaku yeni yanggango
yetoni, oo damoni sungo oolengo gula onindo
ma teweloyim telo, ko gula gulano nguya,
enengo yanggangoni etuyelowolo. Ene enengo
ingondudunonggo Yuka Kundingiyimbolo yang-
gangoni, Kristen oni simoo bale kingo yunooteku,
ngu ebe dagadaga yunololoote. Ngundo Kristen

oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunowelo. Ngundilo ngulo, noole ingootetoku, ngu mandega nga hamoo oolengo.

Yesusndo Noole Ko Yoyoweloyimbolo Oni Koleteyingo Melako Ngano Tunootewolo

5 Nondo ataga, mela gula kootusina tunootewelo yi, ngulo mande eteno. Anutlo Sambono Oni, ngundo ngu mela kedaga ngu sobowooyi elo, ma sunggi yetoni, ngundo sobowoowanggo.
6 Anutlo mandeno kuli oni gulado ngandilo ewolo.
Noole oni simoo bale oowoonayidodo kini.
Ndawugalo, ge noolengo ingolo, gome soboyeloote?
7 Anutndo nalu ootuwoo bodagano, ge Sambono Oni, ngulo oowooye ngu, oni simoo balelo oowooye ngundo ene dagayeloote. Ngu hamoo. Ngundilo ngulo, ge oni simoo balelo oowooye bingami okoowolo. Oni oowooyidodo inooteku damonimo, nguno ge oowooyi bingami okoote.
8 Gedo ngu kuli oo bidodo, enendo sobowooni elo, sunggi yewololo ewolo. *Sam 8:4-6*
Yo, Anutndo oo bidodo oni nowoondoyemo yewolo. Hamoo oolengo, oo bidodo oni nowoondoyemo oolootenggo. Ngundilo ngulo, ataga nga nalungga ngano, noole oni ma yeyootooye, oo bidodo sobowootenggo.
9 Noole ingooteto. Yesus ataga oo bidodo enendo sobowoote. Nalu ootuwoo bodaga, Anutndo Yesus melako, ngano soweyootoni ombulo, ene ngu naluno, enengo oowooyi Sambono oni

nowoondoyemo oluwolo. Anutndo newende noole yunolo, ene Yesus melako, ngano soweyootoni ombulo, oni bidodo mbumbuwa andangeyunowelo kumoowolo. Ngundilo ngulo, ene noolengo ogingoyingo ulungga koolowoolo, kumootoni ngu, asa, ataga, ene dulidalini oowooyidodo ulungga ooloote.

10 Anut Oo Bidodo Sembuli ootoolo, ene oo bidodo yewolo. Ene enengo simoongo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu bidodo yoyolo, Sambo endemo oolelo, eneya gome oolengo goboolo oluwanggo. Ngundilo ngulo, ene Yesus yokootoni, ngu ogingoyingo koolowoolo kumoolo, noolengo woolo gome oolengo yeyunolo, ko kondibo temukowolo. Anut enengombo ngu kongga ngu teni elo, Yesusno sunggi yewolo. Ngu damoningga ngu metemi oolengo. Yesus enengombo noole ko yoyolo, Anutno oolouweloyi ngulo sembuli.

11 Ene onilo mbumbuwa sonowootoni, oni nowoondoye namboyi oolengo tunootetenggo. Ngundilo oni ngu, Yesusdodo awaye gulanangge. Ngundilo ngulo, Yesusndo enedodo konedoboonelo ewelo, ngulo oni oni tete.

12 Anutlo mandeno, Yesusndo Anutno ngandilo ewolo.

No konedoboonemo, oo bidodo gedo tewoku ngu, wesiyolo ewano. Ene yambo mande tewelo gooboongootoyi, ngu oowoongge bingami okoowanolo ewolo. *Sam 22:22*

13 Ene mande gumi gula nguya ewolo.

No nowoondone hamoo teyingo, ngu bidodo Anutno yewanolo ewolo. *Ayisaya 8:17*

Ene mande gula nguya ewolo.

No oni nowoondoye hamoo teyingo ngu, gedo nunoyingongga ngadodo, nooledodo ngano oolooteto. Ngundilo oni ngu, nolo simoonelo ewolo. *Ayisaya 8:18*

14 Noole enengo simoongo, oni nenengo tunootelo, melako ngano oolooteto. Ngundilo ngulo, Yesus nguya oni ngundilo tunootewolo. Ngundilo telo ngu, ene kumoolo, Setanlo yanggangoni, noole yombuliyeloweloyi, ko kumooweloyi, ngu andangewolo.

15 Oni simoo bale bidodo kumooweloyi, ngulo sosolewolo. Suwoo suwoo, ene melako keda oolootenggoku, ene kumooweloyi ngulo sosolelo oolootenggo. Ngu damoningga ngulo, Yesus ombulo kumoolo, ngu sosoleyingongga ingondudunayimo ngu andangetoni; ngulo ngu, noole nowoondonayi oni oni telo, imakeyingomo oolooteto.

16 Ene Sambono Oni hoolooweyeloweloyimbolo ma ombuwolo. Kini, ene noole melako oni hoolooweyeloweloyimbolo ombuwolo. Anutlo mandeno eteku ngundilo.

Ene Ebaraham osi sembeni ngu hoolooweyelowelo ombuwolo. (Ebarahamlo osi sembeni oolengo ngu, oni Yesuslo nowoondoye hamoo teyingo.) *Ayisaya 41:8-9*

17 Ngulo, Yesus ngu oni oolengo noole ngandilo tunootewolo. Ngundilo ngulo, Yesusndo noolengo kowuli koolowoolo ingootetoku, ene ngu bidodo ingoote. Ene ngundilo telo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo sobosobo koleteyingo telo, Anutlo ko tete. Ene

oni simoo balelo nowoondoyi teweloyi oni, ko hamoo nenengo teweloyi oni nguya. Ngundilo ngulo, ene mete oni simoo balelo mbumbuwa andangeweloyi, ngulo nguya woolo kundingiyi yewolo. Nga naluno ngu, oni ene nenengo ootoolo ngu, ene mete Anutya goboolo siyelo oluwali.
18 Setando, Yesus tewoongootoni, nguno Yesus ogingoyingo ingowolo. Ngulo ngu, oni sungombo, nooleno tewootewoo tunootetoni ngu, asa, Yesusndo mete noole hoolooweyelolo, yanggango yunowa.

3

Yesuslo Oowooyi, Ngundo Moses Oowooyi Ngu Dagate

1 Ye Kristen dobooguline, Anutndo noole logoyelowoku ngu, noole enengo nowoondonayimo hamoo tetoni, eneya Sambo endemo oluweloyimbolo. Noole komo Yesuslo ingonduduni keyolo, ngulo ingondandangelo yootunolo ewato. Ene Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, soweyootoni, ombulo, ngundo noolengo nowoondonayi hamoo teyingo, ngulo tabango ooloote.
2 Anutndo enengo ko, ngulo Yesusndo sunggi yetoni, newende bidodo nguno yelo ngu keyowolo. Ene kuli Mosesndo newende bidodo Anutlo ko, ngulo nguno yelo, Iserel simoo baleno ko tewoku ngundilo.
3-4 Ene Yesuslo oowooyi bingami, ngundo Moses oowooyi bingami ngu dagate. Ngu ngandilo, oni gulado ya keda gomengga yetoni

ngu, onindo kenolo, ya sembuli oningga, ngulo oowooyi bingami ewanggo. Noole ingootetoku ngu, ya bidodo ngu sembulidodo. Ngundilo nangge, Anutndo Oo bidodo sembuli. Moses, ene Anutno newendemo hamoo teyingo oni gulanangge.

5 Anutlo ko oni, Moses, ene oni simoo baleno Anutlo ko tewolo. Anutndo ene Moses ko gome teweloyi, ngu ene ingowolo. Moseslo ko ulungga ngu Anutlo mande wesiyolo etoni, kootusina, Yesusno ngu mandega Mosesndo ewoku, ngu engge tunooteweloyimbolo ewolo.

6 Ene ngundilomu, Yesus, Anut Nangoni, Anutndo eneno sunggi yetoni, Anutlo oni simoo bale soboyeloote. Yesusndo Anutlo mande hamoo keyolo, Anutlo ko tewolo. Nalu bidodomo, noole nowoondonayi hamoo yanggango yelo, oni oni telo, Yesuslo hahangelo sobowoolo ngu, asa, noole Anutlo oni simoo bale oluwato.

Noole Anut Mande Kootuyinolo Ngu, Noole Enedodo Ma Kengewato

7-8 Ye enengo mande kuli ingowonggoku, ngundilo nangge, ataga nguya, Yuka Kundingiyimbolo mande ingoyi. Anutlo mandeno, ene ngandilo ewolo.

Ye Anutlo mande ataga ingolo ngu, yengo ingondudu nowoondoye yanggango ma gosiyowelo, osi sambayebo teyingo, ngundilo ma tewelo. Ene kingo melako oluwonggoku nguno, ene Anutlo mande kootu inolo ma keyowonggori.

Ngu naluno, ene Anutlo yanggangoni
tewoongolo kenowonggori.
9 Mooma onibi elaya (40) nguno, nondo ene
hoolooweyelolo soboyelootoowe neyoyingo,
ngulo ngu naluno, ene nolo yanggangone
tewoongowolo.
10 Ngundilo ngulo, no ngu oni simoo bale nguya,
nowoondone sanggili ulungga telo ewonggori.
Ene no kootu nunolo, nolo mande ma keyootoyi
ngulo nondo ewonowo.
11 Ngundilo ngulo, no enedodo sanggili ulungga
telo, mande hamoo oolengo solumimonggo, elo
gosiyowono. No melako musiyo kengeweloyiga
yunowelo ingowonoku, ngu yoyokootoowe,
nguno ma uwanggolo ewolo. *Sam 95:7-11*
12 Ene ye Kristen dobooguline, ye ingondale teyi!
Ye ngulo ingondale ma tewanggoku ngu, asa,
ye kewooloyemo, nguno Kristen dobooyegado
newendemo ingondudu biyomi, ngundo enengo
newende hamoo teyingo ngu yokolo, Anut keda
oolootekungga, ngundo mete uli biyomi gumi
yunowelo ene yanggangododo oolooteku, ngu
kootu inolo yokowa.
13 Setando kewoolonayimo oni gula ganangolo
ngu, newende yanggango gosiyootoni, Anut
kootu inolo yokowaku, ngulo ngundilo ma
tewelo. Kini, nalu bidodomo, noole ko
yanggango telo, Kristen dobooguliniayi gidega
hoolooweyelolo, nowoondoye yanggango
yunowato. Noole komo nalu gulanangge
nanggemo, ngundilo telo oodoowe oololo, nalu
sosowoo tunootewa.
14 Noole Kristusdodo ko tewelo ngu, noole komo

nowoondonaye hamoo teyingongga ngu yang-
gango dowoolo, ngundilo nangge, oode oololo
kumoowato.
15 Anutlo mandeno ngandilo ewolo.

Ye Anutlo mande ataga ingolo ngu, yengo
ingonduduye nowoondoye yanggango
ma gosiyootoyi, osi sambayebo teyingo,
ngundilo ma tewelo. Ngu naluno,
ene Anutlo mande kootu inolo, ma
keyowonggorilo ewolo. *Sam 95:7-8*

16 Oni kuli Anutlo mande ingolo, kootu inoyingo,
ngu onendo? Ngu oni ngu Mosesndo oni yoyolo,
Igip mela yokolo sayingo, ngu oni ngundo nangge
tewolo.
17 Anutndo mooma onibi elaya nguno ooneya
sanggili ulungga teyingo? Ene oni simoo bale
mbumbuwa tetenggoku nguya, sanggili ulungga
tetoni, ngulo oni kini melako, nguno kumootoyi,
bingoye nguno oluwonggori.
18 Ngu naluno, Anutndo mande hamoo oolengo
elo gosiyoyingo, ngu ngandilo ewolo.

No mela musiyo kengeweloyiga, yunowelo in-
gowonoku, ngu yoyokootoowe, ene nguno
ma uwanggo.
Ngu mandega ngu wesiyolo elo, ene ooneya ewo?
Ngu oni simoo bale enengo mande kootu inolo,
ma keyowonggori. Oni ngulo ngundilo ewolo.

19 Oni simoo bale nowoondoye hamoo ma
teyingo, ngu damoningga, ngunonggo ene
Anutlo musiyo kengeweloyiga, nguno ma
uwanggolo ewolo.

4

Anutlo Oni Simoo Bale Kengeweloyi

1 Noole nowoondonayi hamoo teyingo, ngundo
nguya, Anutndo kuli ngu musiyo kengeweloyiga
ewokungga nguno oolouwato. Ngu Anutlo
mande yanggango gosiyoyingongga ngu, ataga
nguya hamoo oolengo ootoolo, ene ngandilo
ewolo.
Ye mete nolo musiyo kengeweloyiga, nguno
oolouwanggo.
Asa, noole komo ingondale telo, Anut tanggeyimo
oluwato. Noole nguya nowoondonayi hamoo
teyingo, ngu yokolo ngu, noole ngu musiyo
kengeweloyiga, nguno ma oolouwato.
2 Noole Anutlo mande keda mesalango, ngu in-
gootetoku ngu, kuli Yuda oni, ngu Igip mela
yokolo, oni kini melako oolouyingo, ngundo
nguya, ngundilo ingowonggori. Anutlo mandega
ingoyingo, ene nowoondoyemo hamoo ma tetoyi,
ngundo ene ma hoolooweyelowolo.
3 Noolengo nowoondonayi hamoo telo ngu, asa,
noole mete enengo kengeweloyi musiyongga,
noole damoni yelo, nguno oolouteto. Kuli, Anutlo
mandeno, ene ngandilo ewolo.
No eneya sanggili ulungga telo, mande hamoo
oolengo elo, gosiyowono. No musiyo
kengeweloyiga, yunowelo ingowonoku,
ngu yoyokootoowe, nguno ma uwanggolo
ewolo. *Sam 95:11*
Amana damoni yeyingo naluno, Anutndo oo
bidodo yemukolo yokowolo.
4 Anutlo mandeno, sa kandegula gidembolo
elayaga nga, ngulo onindo ngandilo ewolo.

Sa kandegula gidembolo gulanangge, nguno Anut, enengo ko oo bidodo temukolo, sa kandegula gidembolo elayaga, nguno kengewololo ewolo. *Yenesis 2:2*

5 Anutlo mandeno, mande gula nguya ewolo. No musiyo kengeweloyiga yunowelo ingowonoku, ngu yoyokootoowe, nguno ene ma uwanggolo ewolo.

6 Yuda oni koletelo Anutlo mande keda mesalango ingoyingo, ene nowoondoyemo hamoo ma telo keyowonggori. Ngundilo ngulo, ene ngu kengeweloyi musiyongga nguno ma oolouwonggori. Ene Anutndo kengeweloyi musiyongga, nguno oni gidalega nangge uwanggo. Oni nowoondoye hamoo tetenggoku, ngundo nangge mete ngu musiyongga, nguno uwanggo.

7 Ngulo, Anutndo ingolo, ene nalu gula ko sunggi yewolo. Ene nalu kedaga, ngu ataga, elo ewolo. Kulimi, mooma oowooyingga yokolo, Anutlo mandeno, Anutlo Yukani, ngundo Dewitya ngandilo etoni nakangowolo.

Ataga ye Anutlo mande ingowelo ngu, ye ingonduduye nowoondoye yanggango ma gosiyowelolo ewolo. *Sam 95:7-8*

8 Kuli, Yosuwando kengeyingo yunootoni ngu, asa, kootusina, Anutndo sa gula ma elo yunowolo.
9 Ngulo ngu, Anutlo oni simoo bale kootusina, ngu kengeweloyi nguno oluwanggo. Anutndo enengo ko temukolo yokolo, sa kandegula gidembolo elayaga, nguno ene ngundilo kengewolo.
10 Oni simoo bale Anutlo kengeweloyi musiyomo oololo ngu, enengo ko bidodo yokomukowanggo.

Kuli, Anutndo, enengo ko kinitetoni ngu, ene
nguya kengewolo.
11 Ariya, noole ngu kengeweloyi musiyongga,
nguno oolouweloyimbolo ngulo hahangelo,
ko yanggango telo oololo, nguno kengeweloyi
musiyomo uwato. Ye komo ingondale teyi! Ye
Anutlo mandeni ma kootu inowelo, Yuda onindo
kuli mandeni ma keyoyingo, ye ngundilo ma
tewelo. Ye ngundilo telo ngu, Anutlo kengeweloyi
musiyongga, nguno ma uwanggo.
12-13 Anutlo mande ngu yanggango oolengo,
ene mete noolengo mande damoninaye biyomi
ngu yowoolengootoni, keda tunootete. Noole
ingootetoku, duge pelungga kuningo, gide gide,
ngundo oo gome doongooweloyi. Ene ngundilo,
Anutlo mandeni, ngundo duge pelungga kuningo,
ngu dagate. Anutlo mandeni, ngundo mete
noolengo nowoondonayi, ingondudunayi,
newende oolengo ngu sanggawete. Ene ngundilo
sanggawetoni, noolengo ingondudunayi
bidodo, ko noolengo damoninayi tetetoku, ngu
wilikolo bidodo tunootemukowa. Noole ngu
hamoo oolengo, oo gula Anut doongeyimo
ma oongoowato. Kini, oo bidodo melako
ngano oolooteku ngu, ko noole moondenayimo
oolooteku, ngu nguya, Anut enengombo ngu
bidodo ingomukoote. Ngundilo ngulo, emegogo
Anut enengombo noolengo mande damoni
tetetoku, ngu bidodo enendo wilikoyelowa.

Yesus Ngu Noolengo Anutno Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngulo Tabango Ulungga

14 Ariya, noole Anutno woolo yeyingo oni
kundingiyi, ngulo tabango ulungga ootoolo, ene
Sambo ende newendemo oolelo, Anut tanggey-
imo, nguno ooloote. Ngu oningga ngu, Yesus Anut
Nangoni. Ngundilo ngulo, nowoondonayi hamoo
teyingo mandega, ngu wesiyolo elolootetoku, ngu
yanggango dowoowato.
15 Ngu Anutno Woolo yeyingo oni kundingiyi,
ngulo tabango ulungga, ootoolo ngu, ngundo
mete noolengo kowuli koolowootetoku,
newendemo ingolo, noolengo nowoondoyi
yunololoote. Tewoo oowooyingga nooleno
tunooteteku, ngundilo nangge, eneno nguya
melako oluwokuno, tewoo oowooyingga
ngundilo tunootewolo. Ngundilomu, ene
mbumbuwa ma tewolo.
16 Ngundilo ngulo, noole Anut Sembunayi,
tanggeyimo oolouweloyimbolo ma sosolewato.
Anut, enengo ayibiyini ko sumangeni noole
yunoweloyi, ngulo ngu, noole komo eneno oololo,
ngu oo elayaga ngu yowato. Ngundilo telo ngu,
noole kowuli yolo oodooye ngu, enengo nowoon-
doyi, ngundo hoolooweyelowa.

5

Noolengo Anutno Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngulo Tabango Ulungga, Ngundo Noole Ko Yoyowa

1 Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo
tabango ulungga, ngu sunggi yeweloyi, ngulo da-
moni ngandilo. Anutndo oni sunggi yelo, enengo
kono yoyetoni, oni simoo bale hoolooweyeloy-
imbolo, oo oowooyingga kingo Anut inolo, ene

woolo kundingiyi, noolengo mbumbuwa andan-
geweloyi, eneno yewolo.
2 Ngundilo oningga ngu, ene Anutno newende
hamoo teyingo, nalu gula yanggango kini ngulo,
ene mande damoni biyomi tewolo. Ngundilo
ngulo, ngu oningga, ngundo oni mande damoni
biyomi telo, metemi elo ingootenggoku, ngulo
ene mete nowoondoyi teyunowa.
3 Ngundilo nangge, ngu oningga ngu, ene nguya
mbumbuwa tetoni, ene komo koletelo, enengo
mbumbuwa ngu andangelo Anutno woolo yelo
yokolo, asa, oni simoo balelo weti mbumbuwaye,
ngulo Anutno woolo kootu yewa.
4 Oni gula enengombo enengo oowooyi okoolo,
ngunonggo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi
ngulo tabango ulungga, ngulo kongga ngu,
enengombo sunggi yeweloyi, ene ereremo kini.
Anut enengombo, ndawu oninggado ngu kongga
tewelo ingooteku, ngu sunggi yete. Ene kuli, Eron
oningga, woolo yeweloyi oni kundingiyi ngulo
tabango ulungga sunggi yeyingo ngundilo.
5 Ngulo ngu, Kristus nguya, enengombo
oowooyi okoolo, Anutno woolo yeweloyi kongga,
enengombo ma sunggi yewolo. Kini, Anutndo
Yesus oowooyi okoolo, ngandilo ewolo.
Ge nenengo nangone, ataga, no gengo awangge
tunootetenolo ewolo. *Sam 2:7*
6 Anutlo mande bungonggano, ene Kristus
oowooyi bingami okoolo nguya, ngandilo ewolo.
Suwoo suwoo, ge Anutno woolo yeyingo oni
kundingiyi, sugi sugi oodoyi, kuli no
Mekisedek sunggi yetoowe, ko tewoku
ngundilolo ewolo. *Sam 110:4*

7 Yesus melako oluwokuno, ene Anutno kila yang-
gango elo sendolo, sumoo inolo nguya tetoni,
ngulo Anutndo ngu kumoongga nguno yang-
gango inowolo. Ene enengombolo ingowoku, ngu
ene Anut newendemo oodoni, ngulo Anutndo
enengo kila teyingo, ngu ingolo ene hooloowe-
toni, ene kumooweloyi, ngulo ma sosolewolo.
8 Ene Anut Nangoni oolengo. Ngu hamoo. Ene
melako oluwokuno ngu, ene ogingoyingo ingolo,
ene kumoowolo. Ndatelo ngulo, Anutndo sunggi
yeyinolo, ene ngundiya kumoonilo ewolo. Ngulo
enengo mandeni keyoweloyi damoningga, ngu
etungowolo.
9 Yesusndo Anutlo ko sunggi yelo inoyingoku,
bidodo temukolo ngu, ene oni nenengo oolengo
tunootetoni, oni simoo bale enengo mande ingolo
keyootenggoku, ngu hoolooweyelolo, ko yoyowa.
10 Ngulo ngu, Anutndo Yesus woolo yeyingo oni
kundingiyi, ngulo tabango ulungga, sunggi yelo,
ene kuli Mekisedek sunggi yeyingo ngundilo
ewolo.

Noole Kristusno Nowoondonayi Hamoo Teyingo Ngu Ma Yokowato. Ngulo Ingondale Tewato!

11 No ingondudu oowooyingga Mekisedek,
ngulo mande yeno wesiyolo elo nakangowelo.
Ngundilo mandega ngu yeno tunoo wesiyolo
eweloyimbolo, no ngulo oole erewelo ko biy-
omi tetoowe, ngundilo, nalu oowooyingga ye
sodeyebo nangge mande ingolo, yolo nowoon-
doyemo ma yootenggo.
12 Nalu pelungga, ye Anutlo mande damoni
ingootoyi, ngulo nowoondoyemo hamoo ma

tewonggori. Yo, yendo oni gidalega Anutlo mande damoni etuyelootoyi, watayi tewonggori. Ene ye enengo mande damoni ngulo oni gidalega gome nenengo etuyeloweloyi nguya ereremo kini. Ngundilo ngulo, oni gidalegado ye etuyelowanggo. Ngu ngandilo. Ye oowali yanggango ma nelo, ngulo ye nono nangge mete nelolootenggo.

13-14 Oni gula oowali ma nelo, ene nono nangge neteku ngu, ene oni buniyo bodaga nonono ngundilo. Buniyo bodaga, ngundo ene oo biyomi, metemi teweloyi, ene watayi kini. Oni kuli ulungga telo ngu, ingondudunimo oo biyomi metemi nguya, wilikolo ingoweloyi nguya, ulungga tewa. Ngundilo ngulo, oni enengo newendemonggo ndawu ooga ngu biyomi, ko metemi teweloyi, ngu wilikolo gome ingootenggo.

6

Noole Nowoondonayi Hamoo Teyingo, Ngulo Ko Yanggango Telo, Yanggango Dowoowato

1-2 Ariya, nalu bidodomo, noole Yesuslo mande damoni nangge, ngu ma eloluwato. Ngu ngandilo. Nowoondoye yowoolengolo damoni bidodo, oni ma hoolooweyeloweloyi, ngu bidodo kootu inoweloyi, ngulo damoni, Anutlo nowoondoye hamoo teweloyi, ngulo mande damoni; sono kundingiyi gemuweloyi oowooyingga, ko kandeye Kristen oni tabayemo yetoyi kumana yoweloyi, ngulo damoni; oni kumooyingo, ngulo damoni; oni mbumbuwadodo Anutndo wilikoyeloweloyi, ngulo damoni; ngu bidodo Anutlo

mande damoni nangge. Nguno ngu, noole ngu
ingonduduwoolo wesiyolo, nalu bidodomo, ma
ewato. Kini, noole komo Kristen oni simoo
bale nenengo tunootelo, nowoondonayi hamoo
teyingo, ngu yeyi yanggango yelo, Anutlo oowali
nenengo yanggango yunoweloyi, ngu newato.
3 Yo, ye ngu oo ngu kuli ingootenggo. Ngundilo
ngulo, ye komo meyeya, Anutndo oo gidalega ye
etuyelowelootetoni, ye ngu gome oolengo ingolo
ngulo ingondudu tewanggo.
4 Kristen oni yowoolengolo, enengo
nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango
dowooyingo, ngu ooga ngu kootu inootoyi
ngu; ariya, ndawu oolega oodoni, ngundo
hoolooweyelootoni, enengo mbumbuwa ngulo
ingolo, ko newende yowoolengowa? Kulimi, oni
nowoondoye hamoo telo, ngu Anutlo mande
ingolo ngu, nowoondoyemo ingootoyi hamoo
oolengo tetoyi ngu, Anutndo enengo Yukani,
bayetelo yunowolo. Anut kootu inolo, ko
Yuka Kundingiyimbo oo bayetelo yunoyingoku,
ngu bidodo kootu inootoyi, ngulo ogingoyingo
ulungga yunowa.
5 Ngundilo, oni ngu nowoondoyemo ene kuli
ingootenggoku ngu, Anutlo mande ngu gome
oolengo. Oni ene Yuka Kundingiyimbo sunggi
oowooyingga etuyelootoni kenootenggoku, nalu
wengamo, Anutndo oo bidodo sobowooweloyi
nalungga, ngulo etuyelowolo. Ene Yuka
Kundingiyimbolo yanggangoni nowoondoyemo
kuli ingowonggo.
6 Ngundilo oni ngu, nowoondoye hamoo
teyingo ngu yokolo, Anutlo mande kootu

inootoni ngu, asa, ene ko ombulo nowoondoye yowoolengoweloyi, ooleni gula kini. Kini, ene ngundilo damoni tetoni ngu, ene Anutlo Nangoni yolo, de mombino sanggawelo ko uleyi kumooweloyi ngundilo. Ene Yesus yolo de mombino boolowootoyi, onindo yumooyinolo mande kootuyisina ko etenggoku ngundilo.

7 Oni simoo bale ene mela ngundilo. Sono ombulo kono simoo baledo oowali imiwonggoku, nguno solelootoni ngu, asa, Anutndo ngu kono melanggaku, kumana inolo yeni, oowali gome enggewolo.

8 Kono ngu, so biyomi sanggilidodo, ngu nangge ooletoni ngu, ngu ngandilo, Anutndo kumana biyomi inolo, ngulo toongoolo kawa.

9 Ye nolo Kristen dobooguline oolengo, no nga mandega nga yengo nakangootenoku, nga ingoya, ye ingondale teyi! Ene noole yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngulo kowuli ma ingooteto. Ye mela gomenggano oowali gome ooleteku ngundilo. Yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngundo nguya, ngundilo gome enggewa. Noole ingootetoku, Anutndo ye hoolooweyelolo, ko yoyowa.

10 Ene Anutndo mande damoni nenengo nguno, oni simoo bale bidodo wilikoyeloote. Ngulo ngu, yendo ko yanggango telo, nguno Kristen oni simoo bale hoolooweyelolo, nowoondoyi yunowonggoku, ko ataga ngudodo yunololootenggoku, ngulo nguya Anutndo ma kapengo yewa.

11 Nowoondone bidodo yanggango yetoowe, yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu komo

yanggango dowooya, ngulo ko yanggango teya, Anut ombulo ko yoyoweloyi, ngulo hahangeya sobowooya oliyi. Ye komo ngundilo nangge telo, oololo nalu wengamo.

12 Nowoondone bidodo yanggango yetoowe, nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango yeya, Anutlo ko teweloyi, Anut ombulo ko yoyoweloyi, ngulo hahangeya sobowooyi. Nondo ye nga oningga, ngalo damoni gome tetenggoku, ngandilo tunooteyi elo ingooteno. Ye ngundilo telo ngu, ariya, Anutndo oo bidodo yunowelo mandeno elo gosiyoyingo, ngu yowanggo.

Hamoo Oolengo, Anutndo Mandeni Elo Gosiyoyingo, Ngundilo Teyingo

13-17 Onindo oni gulaya hamoo oolengo mande gosiyowelo ngu, ene Anut oowooyi yolo ngu elo tewonggori. Ngundilo telo ngu, asa, oni mande gosiyoyingonggaku, enengo mandeninggaku yeni oololo yanggango yetoni, oni gulado mandega, ngu uleni uwa. Kuli, Anutndo noole, enengo simoongo, hoolooweyeloweloyimbolo mande ewolo. Ene nooleno mande sunggi yeyingo ngu, ma toongoowa. Ngulo ngu, enengo mande ngu yanggango inolo, hamoo oolengo, solumi ngundilo ewolo. Anutndo Ebarahamno mande elo gosiyoyingo ngu, enengo oowooyimonggo hamoo oolengolo ewolo. Ngundilo ngulo, oni gula oowooyimbo Anut oowooyi dagaweloyi ereremo kini. Anutlo mandeno, Anut Ebarahamya ngandilo ewolo.

No geno mande gosiyoyingo, ngu ngandilo. Hamoo oolengo, no ge kumana gunolo, osi

sambage nguya oowooyingga gunowanolo
ewolo. *Yenesis 22:17*

Ngulo ngu, Ebarahamndo Anutlo mande gosiyoyingo, ngulo ene tolige ootoolo, ma suleyokini yewolo. Ngundilo ngulo, Anutndo eneno mande elo gosiyoyingo ngu temukowolo.

18 Anutndo hamoo mande solumimonggo elo, noolengo nowoondonayi yanggango teyinowelo, ngulo oni oo elaya yunowoku ngu ma yowoolengolo yokowa. Ngu ngandilo: solumimonggo nguya ewolo. Ene kumana yunowelo ewoku, ngu hamoo oolengo. Anut ene kundingiyi oolengo, ene ebe ganagana nguya, ma ewa. Ngundilo ngulo, noole kendutelo Anut tanggeyimo sodedo ooloutooye, ene hoolooweyelowelo sunggi mande ewoku, ngu sobowoolo tolige oodooye, oo bidodo yunowelo ewoku ngu, enengo naluno, engge ngundilo nangge, noole telo yunowa.

19-20 Ngu ngandilo, osiyi ngu, osiyi gula woologongolo yangga ngu yanggango inoote. Ngundilo nangge, noole Anut sobowoolo, tolige ootoolo, enendo sunggi mande noolengo ewoku, ngulo nowoondonayimo hamoo tetoni, yanggango teyinowa. Ngundilo ngulo, Yesus, noolengo mbumbuwalo kumoowoku, ene noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga tunootelo, ngulo ene musiyo kundingiyi oolengo Sambono ooloote. Ene nguno ulo, noole kawararayelootoni, noole Anut tanggeyimo oolouwato. Ene noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga tunootelo, sugi sugi ngundilo

ko telo oluwa. Ngu Mekisedek oningga, Anutno woolo yeyingo oluwoku ngundilo.

7

Mekisedek Ngu Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi Ngulo Tabango Ulungga, (Het Pris)

1 No Mekisedek, Anutno woolo yeweloyi oningga, ngulo mande gidalega yeno ewelo ingooteno. Mekisedek ngu, Selam ende, ngulo ende oni sobosobo koletewolo. Anutlo mande damoni gome oolengo, ngundo oni bidodo damoniye dagate. Anut enengombo Mekisedek sunggi yetoni, enengo woolo yeyingo oni Kundingiyi, ngulo tabango koleteyingo, nguno tunootewolo. Kulimi oolengo, Ebarahamndo enengo oniya, ende namolaya ngulo oni sobosobo koleteyingo, enengo oni oowooyingga nguya ebe utolo, yutolo yowoowetoni satoyi, ene yade yade, ende oolouwelo ooloutoyi, asa, Mekisedek oololo, Ebaraham kenolo kumana inowolo.

2 Ngu naluno, Ebarahamndo ebeno oo sitowi bidodo yomukoyingoku, ene wata kande elaga ngu teyingo, ngulomu wata gulanangge, Mekisedek inowolo. Mekisedek oowooyi ngulo damoni ngandilo, ko nenengo gome teweloyi, ngulo tabango. Selam oowooyi ngulo damoni ngandilo, imakewolo. Ngundilo ngulo, Mekisedek Selam ende ngulo tabango koleteyingo oluwolo. Ngulo ngu, ene nowoondoye yeyi ayibiyi ingoweloyi, oni tabango.

3 Anutlo mande nakayano, Mekisedek ewenemi, osi sembeni nguya, ngulo yomoowoolo

naluni, ene ma nakangowolo. Ngundilo ngulo, noole nguya watayi kini. Ngulo ngu, noole Mekisedek nemimbo yomoowoolo nalu, ko enengo kumooyingo nalu nguya, noole watayi kini. Ene Anutlo Nangoni ngu, ngundilo ootoolo, ngunonggo suwoo suwoo, ene Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga ooloote.

4 Ataga noole ingootetoku, Mekisedek oni ulungga Ebaraham, oni ulungga oolengo, noolengo sambanayi, ngundo ebe uleyingo naluno, ene oo sitowi gome gomemu yomukolo, siyakiyolo ombuyingoku, ngulomu kande elaya wesowoolo, ngulomu gulanangge Mekisedek inowolo.

5 Moseslo mamana mandeno, Anutndo Liwayi, ko enengo osisembeni gidega sunggi yetoni, Pris, woolo yeyingo oni tunootewolo. Iserel oni bidodo enengo oo sitowiyeku wata kande elayagaku tetoyi, oolooteku, ngulomu gulanangge nangge, Pris onindo Liwayi sembeni wesowoolo, gide ene yunowolo. Iserel oni bidodo Ebarahamlo osisembeni oolootenggoku, ngundo ene komo oo ngu wesowoolo, Liwayi oni nalu bidodomo, ngu yunololuwanggo.

6 Liwayi ngu Mekisedek osiyi kini. Ngulo ngu, Mekisedek ene oo kande elaya ngulomu gulanangge, Iserel onindo yetenggoku, ngu gumi yoweloyi, nguya kini. Ngu hamoo. Ene Ebarahamndo ebe uleyingo naluno, enengo oo sitowi wata kande elaga teyingoku, yomukolo ombuyingoku, ngulomu ene wata gulanangge Mekisedek inowolo. Ngundilo tetoni ngu, Mekisedek,

ngundo Ebaraham kumana inowolo. Ebaraham,
ene Anutlo mande elo gosiyowoku, ngu yoyingo
oni, ngulo ene oowooyidodo ooloote. Ngu hamoo,
Mekisedekndo ene kumana inowolo.
7 Oni kumana yooteku, ngulo oowooyi ngu
ameno. Ene noole ingootetoku ngu, Mekisedek
oowooyi, ngundo Ebaraham oowooyi dagate.
8 Liwayi, ko, enengo osisembeni Anutlo woolo
yeyingo oni oolootenggo. Ene nguya kumoow-
eloyi oni, oni sungo kumootenggoku, ngundilo
oolootenggo. Ngulo ngu, ene Iserel onilo oo sitowi
wata kande elaya tetenggoku, ngu gulanangge
yootenggo. Ene Mekisedek nguya, ngulo oo sitowi
gulanangge yowoku ngu, Anutlo mandeno ene
ngandilo eyingo, ngulo ene keda oolootelo ewolo.
9-10 Liwayi ma tunooteyingo naluno, nguno
Ebarahamndo oo gumi Mekisedek inowolo. Ngu
naluno, ene kuli ngu oo kande elayaga, ngu-
lomu gula Mekisedek inoyingo ngu, ene kuli
Liwayi oowooyimo inowolo. Liwayi ngulo su-
leni, ngundo Anutno woolo yeweloyi kongga ngu
kootu hamoo tunootewa. Ngu damoningga ngu,
ngundilo telo, yade yade oololo, Liwayi onilo
naluno nguya, ngundilo tewonggori.

Yesus, Ngu Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngu Mekisedek Ngundilo Tunootewolo

11 Kuli oni simoo bale Moseslo mamana
mande ngu yootoyi, ngu mamana mande
ngundo ngandilo ewolo. Liwayi osisembeni
ngu Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngu
kongga ngu dowoolo tewonggo. Ngulo ngu,
Liwayi osisembeni oni, ngulo Anutlo woolo
yeyingo oni kundingiyi kongga, ngundo oni

simoo bale yoyeyi, Anut doongeyimo, ene gome tunootewanggoku ngu, asa, ndatelo ngulo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngu kootu tunootelo, Mekisedek ngundilo, ko Eron ngu ngundilo kini? (Eron ngu Liwayi ngulo osiye).

12 Ngundilo nangge, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo ko mande damoni kulimi ngu yowoolengolo, woolo yeweloyi damoni keda tunootetoni ngu, asa, mamana mande Anut doongeyimo nenengo tunooteweloyi, ngulo damoni nguya yowoolengolo keda tunootewa.

13-14 Noole bidodo kuli ingootetoku, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngundo Yuda oni sowenimonggo tunooteyingo, Liwayi sowenimonggo kini. Ngulo ngu, Mosesndo kuli ingowoku, ngu Anutndo Liwayi sowenimonggo nangge, ngu Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo koyengga ngu sunggi yewolo.

Yesus, Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngu Mekisedek Ngundilo

15 Asa, nga mande damoningga nga, noole tunoo ingooteto. Ataga, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi keda gula tunootewoku (ngu Kristus), ngundo Mekisedek ngundilo tunootewolo.

16 Moseslo mamana mandeno ngu loogu ma tetoyi, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngu ma tunootewolo. Kini, Keda sugi sugi oolooteku, ngulo yanggango (Anut), ngundo yeni, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, tunootewolo.

17 Anutlo mandeno ene nangonimo, ngandilo ewolo.

Suwoo suwoo, ge Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi oluweloyi, ngu Mekisedek ngundilolo ewolo. *Sam 110:4*

18-19 Moseslo mamana mande kulimi ngu yanggango kini, ngulo engge gome ma tunootelo, oni simoo bale hoolooweyelootoni, nenengo ma tunootewonggori. Ngulo ngu, Anutndo andangelo yokowolo. Anutndo noolengo oole gula goosooyunowoku, ngu gome oolengo. Ngu Moseslo mamana mande ngu dagatoni, ngu oolegano, nguno noole Anut tanggeyimo, mete oolouwato.

20 Ene ataga ngu, noolengo oole keda gula tunootete. Anutndo Yesus woolo yeyingo oni kundingiyi sunggi yelo ngu, mande hamoo oolengo ewolo. Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, kulimi ngu ngundilo kini. Anutndo mande hamoo oolengo solumimonggo kuli ma etoni, ngundo enengo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngu yeni tunootewonggori.

21 Ngundilo ngulo, Anut enengombo mande hamoo oolengo solumimonggo elo, Yesus woolo yeyingo oni kundingiyi yetoni, tunootewolo. Anutndo Yesusya, ngandilo ewolo.

No, Anut Oo Bidodo Sembuli, geno mande hamoo oolengo gosiyoyingo, ko nondo oo gula ma tewano. Ge, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, sugi sugi oluwalo ewolo. *Sam 110:4*

22 Ngundilo ngulo, noole ingowato. Yesuslo sunggi mande keda gosiyoyingongga, ngu hamoo oolengo, Yesusndo sunggi mande gosiyoyingo ewoku, ngu bidodo temukowa. Ngundo mande

kulimi gosiyoyingongga, ngu dagate.
23 Kuli, oni Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi
oowooyingga oluwonggori. Oni kumooweloyi
damoni ngu eneno oluwoku, ngulo ene sugi sugi
ko teweloyi nguya kini.
24 Ene Yesusndo ngu kedaga, nguno sugi sugi
oluwa. Enengo koni nguya sugi sugi oluwa. Oni
gulado Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi,
Yesus ngundilo, ma tunootewa.
25 Ene ngundilo ngulo, ataga, ko kootusina nguya
nalu bidodomo, Yesus ene mete oni simoo balelo
mbumbuwa andangemukolo yokolo, ene ko yoy-
owa. Ataga, Yesusndo suwoo suwoo Sam-
bono ootoolo ngu, ene Anutlo oni simoo bale
hoolooweyeloni elo, kilano elo, yenggonangolo
oodoni ngu, oni simoo bale Yesuslo nowoondoye
hamoo teyingo ngu, ene mete Anut tanggeyimo
ombulo, enedodo sugi sugi oluwanggo.

Yesus Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi Noole Hoolooweyeloweloyimbolo

26 Ene Yesus noolengo Anutno woolo yeyingo
oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga. Ngundo
noolengo kowuli oowooyingga ngu bidodo
hoolooweyeloweloyimbolo, Yesus ene kundingiyi
ootoolo, ngunonggo ene mbumbuwa gula ma
telo, enengo newendemo oyumo ma ooloote. Ene
melako oni mbumbuwadodo nga ngundilo kini.
Kini, mbumbuwa ngulo damoni, ngundo ene
ma dowoote. Ene Sambo endemo oolelo, Anut
tanggeyimo ooloote.
27 Kuli nalu bidodomo, sa nalu gulanangge
nangge, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi,

ngulo tabango ulungga, ngundo koletelo enengo mbumbuwa, ngulo Anutno woolo yelo, ko kootu oni simoo balelo mbumbuwa andangewelo woolo yewonggori. Yesus ene ngu oni ngundilo kini. Kini, Yesusndo noolengo mbumbuwanayi teyingoku, ngulo enengombo enengo goweyi yolo, Anutno noolengo woolo yewolo. Ngu woolo yeyingongga ngu, Yesusndo nalu gulananggemo yewolo. Nalu gulananggemo, woolo yelo teyingongga, ngundo nalu bidodo nguya tewonggori.

28 Kuli Moseslo mamana mande, ngundo oni sunggi yetoni, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngu tunootewolo. Ngundilomu, ene melako oni, ngulo nowoondoye hamoo teyingo ngulo yanggangoye kini. Anutndo Moseslo mamana mande kuli sunggi yetoni, tunootewolo. Ene kootusina, enengo nangoni kilalongo ngu hamoo oolengo, mande solumimonggo elo gosiyootoni eneno woolo yeweloyi oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga tunooteyingo, ngundo biyomi gula ma teyingo, ngulo ene sunggi yewolo. Ngulo ngu, ene mete noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo tabango ulungga, sugi sugi oluwa.

8

Yesus Noolengo Anutno Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi Ngulo Tabango Ulungga

1 Asa, nga mandega ngalo ewonoku, ngulo damoni ngandilo. Ataga, noole Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga,

ngu Yesus. Ene Sambo endemo ootoolo, ene
ataga Anutlo dulidalini, ngu tanggeyimo, bibitelo
ooloote. Ene Anut kandeyi koondosina oowooyi
bingamidodo teweloyi musiyongga, nguno
ooloote.
2 Ataga, Yesusndo Anutlo musiyo kundingiyi
oolengo, nguno Anutno woolo yeyingo oni
kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngulo koni
ngu tete. Onindo yambo ya kundingiyingga ngu
ma yetenggoku ngu, Anut enengombo yewolo.

3 Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo
tabango ululu bidodo, ngundo oninonggo, oo
oowooyingga kingo yolo mayelo, Anutno inolo
woolo yeyingo, ngulo koye ngundilo tewonggori.
Noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi,
ngulo tabango ulungga, Kristus, ene nguya, komo
Anutno woolo yewolo.
4 Ndatelo ngulo, Yesus ene Liwayilo sowen-
imonggo ma tunootetoni ngu, Moseslo ma-
mana mandeno, woolo yeweloyi, ko ngulo eteku
ngundilo, Yesusndo melako ngano ootoolo ngu,
ene woolo yeyingo kongga ngundilo, ngu ma
tewa. Ndatelo ngulo, ene melako ngano Anutno
woolo yeyingo oni kundingiyi oowooyingga,
Moseslo mamana mande keyolo, Anutno woolo
yelo, oo gula gula Anut inowonggori.
5 Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, melako
ngano oolootenggoku, ngulo koye ngu namoko
Yesuslo koni, yambo ya hamoo Sambo endemo
oolooteku, ene ngundilo kini. Noole nga man-
dega ingootetoku, ngu hamoo, ndatelo ngulo,
Mosesndo towimbo Anutlo yambo ya kundingiyi
yetoni ngu, Anutndo eneya ngandilo ewolo.

Ge ingondale te! Ge towimbo yambo ya kundingiyi yewelo ngu, ge pulimo oluwoku naluno ya gaboyi etunggelowonoku, ge komo ngundiya ye! Elo ewolo. *Eksodas 25:40*

6 Ene Yesusndo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo ko tewolo. Enengo koningga, ngundo melako ngano, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo koye, ngu hamoo oolengo dagayeloote. Ndatelo ngulo, Yesusndo melako simoo bale nguya, Anutya kewooloyemo, kawarara telo ooloote. Nguno ngu, Anutndo sunggi mande keda elo gosiyolo noole yunoyingongga, ngundo sunggi mande kulimingga, elo gosiyoyingo, ngu hamoo oolengo dagate.

Sunggi Mande Keda Gosiyoyingo, Ngundo Sunggi Mande Kulimi Gosiyoyingongga, Ngu Dagate

7 Sunggi mande kulimi, ngundo oni hoolooweyeloweloyi, ngulo yanggango kini, ngulo ene Anutndo oo telo ewoku, ngundilo gome ma enggewolo. Ngundilo ngulo, Anutndo ngu kenolo, ingolo yokolo, oni simoo bale melako, ngano oolootenggoku, nguno ene sunggi mande keda elo gosiyolo yunowolo.

8 Sunggi mande kuliminggakuno, Anut ene ingooteku, Yuda oni simoo bale enengombo ngu keyoweloyi kini. Ngulo ngu, Anutndo ene bungomo mande sanggawelo ewolo. Anutndo oni simoo bale sunggi mande kedaga yunowelo ingowolo. Anutlo mandeno, ngandilo elo nakangowolo.

Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ewolo.
Nga mandega nga, ye gome ingoyi! Kootusina nalu gulano, no Iserel osisembeni, ko Yuda osisembeni, ngulo sunggi mande kedaga elo gosiyolo yunowano.
9 Sunggi mande kedaga elo gosiyootenoku nga ngu, sunggi mande kulimingga gosiyoyingo, ngu Iserel osi sambaye yunoyingo, ngundilo kini. Kulimi, ene Igip mela yokootoyi ngu, nondo hoolooweyelolo, yodowoolo, oole etuyelowolo. Ngundilo tetoowe, ene nolo sunggi mande elo gosiyoyingongga, ngu ma keyowonggori. Ngundilo ngulo, no ene kootuyunolo yoyokooteno. Oo Bidodo Sembuli ngundo mande, ngundilo ewolo.
10 Oo Bidodo Sembuli ngundo mande gula ewolo. Kootusina, sunggi mande koleteloga kinitetoni ngu, no Iserel osisambaye, Yuda osisambaye, ngulo mande elo gosiyoyingo, ngu yunowano. Nondo nenengo mamana mande, ngu enengo ingonduduyemo yelo, nowoondoyemo nguya nakangowano. Ngundilo tetoowe ngu, asa, nowoondoye ngu metemi ingolo keyowanggo. Nondo enengo Anut ootoowe, ene nono yambo mande teloluwanggo. Ene nolo simoo bale tunootetoyi, nondo ene hoolooweyelowano.
11 Ngundilo ngulo, yengomo yengomo dobooguliye konebaye ma etuyelowanggo. Ye komo Anutlo damoni ngu ingoyi. Kootusina, ngu naluno, nolo oni bidodo oowooyedodo, ko, oni oowooye kini, ngundo nolo damoninayi ngu gome oolengo ingowanggo.
12 Nondo nowoondoyi yunolo, enengo sumange

yunolo, mbumbuwaye andangeyunolo yokolo, enengo damoni biyomi tetenggoku, ngu kapengoyeyunowanolo ewolo. *Yeremayiya 31:31-34*

13 Anutno sunggi mande kedaga elo gosiyoyingo ngulo etoni, ngu naluno, ene sunggi mande gula kuli elo gosiyoyingo ngu, ataga, ngu kuli biyomi ngundilo tunootete. Ngundilo ngulo, ngu sunggi mande kulimingga elo gosiyoyingo, ngu kulimi oolengo tunootewolo. Ngundilo ngulo, nalu bodaga nangge oode, ene kinitewa.

9

Melako Nguno Yambo Mande Teweloyi Ngulo Damoni, Ko Sambo Endemo Yambo Mande Teweloyi, Ngulo Damoni

1 Sunggi mande koletelo elo gosiyoyingo nguno, Anutndo oni simoo bale yambo mande gidalega teweloyi, ngulo mamana mande yunowolo. Ene towimbo yambo ya yeweloyi, ngulo damoni nguya etuyelowolo.

2 Anutndo ngundilo etoni, Mosesndo towimbo yambo ya oo ewoku, ngundo ngundilo yewolo. Ngu towimbo yambo yangga yeyingo, nguno towi elayagobo pawangoyingo, ngu newendemo yewonggori. Towimbo yambo yangga ngu newendemo utoyi ngu, gumi koleteloga ngu oowooyi, ya gumi kundingiyi ewolo. Ngu ya gumi kundingiyimo, solu himi musiyomo ootoolo, ko yaba gula ngu sanganimo oomanangoyingo kundingiyi, Anutno woolo yeweloyi, ngulo musiyo oluwolo, ewolo.

3 Ya gumi newendemo nguno towi pelung-
gado boolowoowolo. Ya gumi newendemo ngu
oowooyi, musiyo kundingiyi oolengolo ewolo.
4 Ngu musiyo kundingiyi oolengongga, nguno
woolo yeweloyi nombo kundingiyi musiyo,
ngu oluwolo. Ngu nomboga oo yowaliwali
gomemu (gol), ngundo doobengoyingo, ngu
musiyonggano, Anutno ndindingododo woolo
gome yewonggori. Ngu musiyo kundingiyi
oolengo, nguno Anutlo sunggi mande elo
gosiyoyingo, ngulo Pawus kundingiyi nguno
oluwolo. Pawus kundingiyingga oo yowaliwali
gome (gol), ngundo doobengowonggori. Pawus
kundingiyi newendemo oo gidega nguno
oolooteku: (gol) kumbega ngu newendemo
oowali kundingiyi Sambononggo ombuyingo,
ngu oowooyi Mana ngu oodoni; Eronlo usutoko
dowootoni, ngunonggo didani ooleyingonggaku
nguno oodoni; ko digi sosi elayaga, nguno Anut
enengombo mamana mande nakangoyingo
ngu; oo ngu bidodo Pawus kundingiyi ngu
newendemo oluwolo.
5 Sunggi mande elo gosiyoyingo, ngulo Pawus
kundingiyi, ngu sanganimo Anutlo Sambono Oni
gaboyali elaya, wileyali ebe dowoodowootelo,
Anutlo dulidalini etuyelolo oluwoli. Sambono
Oni gaboyi musiyongga ngu newendemo, Anut-
ndo onilo mbumbuwa andangeweloyi ngulo oo
musiyo. Ene no ngu, oo ngulo damoni wesiyolo
tunoo eweloyi, anangu ereremo kini.

6 Ene towimbo yambo ya kundingiyi yeyingo,
ngu gumi elaya, nguno oo ngu bidodo, enengo
musiyomo musiyomo logono oodoni ngu, ariya,

nalu bidodomo Anutlo woolo yeyingo oni, yambo
ya gumi koleteloga, nguno enengo ko telolu-
wonggo.
7 Ngulo ngu, Anutlo woolo yeyingo oni
kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngundo
mooma gulanangge nanggemo, tambu
gulanangge towimbo yambo ya ngulo musiyo
kundingiyi oolengo, nguno uwolo. Ngu naluno,
woolo yewelo nusago uleyingo, ngulo dalowo
yolo, musiyo kundingiyi oolengo nguno ulo,
koletelo enengo mbumbuwa tewoku, ngu
andangeweloyimbolo, ngulo Anutno woolo
yelo, ko kootusina onilo oo biyomi ma ingolo
tewonggoku, ngulo ene ngundilo woolo
yewonggori.
8 Yudalo goobooyingo yano yambo mande
teweloyi naluno, nguno yuka kundingiyi, ngundo
gaboyi noole etuyeloyingo, noole oole gulano
musiyo kundingiyi oolengo, nguno nenengo ulo,
Anutno yambo mande teweloyi, ereremo kini.
9 Towimbo goobooyingo yangga ngulo mandeni
damoni, ngu ataga nalu ngalo oo gaboyi ngundilo.
Kuli, towimbo goobooyingo yano nguno ene
Anutno oo oowooyingga kingo inolo, ko woolo
gula gula nguya, eneno yewonggori. Ngulo ngu,
oni Anutno yambo mande tewelo ngu, ngu da-
moni kulimingga, ngundo oni nowoondoye gome
namboyi oolengo, yeyi ma tunootewa.
10 Kini, ngu mamana mande kulimingga ngu
goweye sobowooweloyi nangge. Ngu ngandilo.
Nga mamana mande kulimingga nga ngu, ene oni
simoo bale hoolooweyeloweloyimbolo, Anutndo
yunowolo. Asa, kootusina, ene oole gome oolengo

kedaga etuyelootoni, eneya nowoondoye goboolo yelo oluwanggo. Oowali ko sono mete neweloyi ngulo damoni, ene goweye sobowooweloyi ngulo mamana mande; ko gome namboyi oolengo, Anut doongeyimo tunooteweloyi damoningga, ngulo mande nguya ooloote.

Kristusndo Enengo Dalowobo Noolengo Anutno Woolo Yewolo

11 Ene ataga Kristus ene noolengo Anutno, woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ene kuli ombuwolo. Ene melako ngano oo gome gome tunooteyingo, ngulo woolo yeyingo oni tabango ulungga. Ene ataga, Anutlo towimbo goobooyingo ya nenengo oolengo, nguno noolengo ko teloloote. Ngu yambo ya nenengongga, onindo ma yetoyi, ko melako ngano ma ooloote. Sambo endemo, Anutlo yambo yangga oolooteku, ngundo melako, ngano yambo ya oolooteku, ngulo damoni ngu bidodo dagayeloote.

12 Kristus ene Sambo endemo yambo ya kundingiyi hamoo oolengo, nguno ulo, musiyo kundingiyi oolengo, nguno oololo, ataga nguya, nalu bidodomo ooloote. Ene noolengo mbumbuwa andangeweloyimbolo woolo yewoku ngu, ene bulmakau, meme ngulo dalowo, ngundo ma tewonggori. Kini, enengo dalowo nenengo wendolo, ngundo noolengo Anutno woolo yewolo. Ngundilo telo, noole yoyootoni, nowoondonayi hamoo teyingo oni ngu, enedodo suwoo suwoo sugi sugi oluwato.

13 Kuli, onindo enengo goweye sobowoow-
eloyimbolo, ngulo mamana mande toongootoyi,
Anut doongeyimo, ene oni nenengo kini ootoolo,
yambo mandeno ma ombuwolo. Ngundilo oni
ngundo, Anutlo woolo yeyingo oni, ngundo
meme dalowo yolo; ko bulmakau simoongo
dalowo yowonggori. Ene Anutno woolo yeweloyi
digi yawasa nguno yelo, bulmakau duliyo
yolo, nguno yelo, katoyi, delo kinitetoni, ngu
nombononggo ngu beluwo yolo, ko, nusago
dalowo nguya gooboongoolo, oni sanganimo
sogi yunowonggori. Ngulo ngu, oningga, ngu
ene Anut doongeyimo ko namboyi tunootelo,
ene mete yambo yano ko oololo, Anutno yambo
mande tewa.

14 Kulimi ngu, bulmakau, meme ngulo dalowo,
ngundo oni yoyeni, Anut doongeyimo namboyi
tunootewonggori. Ngu hamoo. Ariya, Kristuslo
dalowo wendootoni, ngundo noolengo woolo
yeyingo, ngundo kulimi oolega, ngu dagate.
Yesus melako ngano oluwokuno, enengo
endeyoyingo ngu nenengo oolengo ootoolo, ene
oo biyomi gula ma tewolo. Ngundilo ngulo,
Anutlo Yuka Kundingiyi yanggangododo nalu
bidodomo oolootekungga, nguno Yesusndo
enengombo enengo keda oluweloyi ngu inolo,
noolengo Anutno woolo yeyunowolo. Ngundilo
ngulo, enengo dalowo, ngundo gowenayi
yomosiyolo, nowoondonayi ingondudu ngu
bidodo sonowoolo, ko, oyumo oo biyomi teyingo,
ngu nowoondonayimo oolooteku, ngu bidodo
andangeyunowolo. Ngundilo tetoni ngu, noole,
Anut doongeyimo, oni nenengo tunootelo, noole

Anut yanggangonidodo oolooteku, enengo ko telo oluwato.

Kristuslo Dalowo, Ngundo Sunggi Mande Kedaga Elo Gosiyoyingo, Ngu Yanggango Inoote

15 Ngundilo ngulo, Kristusndo noolengo hoolooweyelolo kawarara yunootoni, noole Anutya goboolo sunggi mande kedaga elo gosiyoyingo ngu tunootewolo. Ene kuli kumoolo, oni simoo bale ko yoyolo, enengo mbumbuwa bidodo andangeyunolo, kuli sunggi mande gosiyowoku, ngu ene sugi sugi oluweloyi, ngulo kumana yunowolo. Ene ngundilo telo, onindo damoni biyomi teyingo, ngulo sunggi mande kulimingga, nowoondoyemo oluwoku, ngu bidodo andange yunowolo.

16 Onindo kumooweloyi ingolo ngu, oni enengo oo sitowi ngu, yowelo ingolo ngu, asa, ene ngu mandega so uyimo sunggi mande ngandilo nakangowa. Ngundilo nangge, ngu oningga ngu simoongombo ngu sunggi mandega ngu keyolo, awayembolo oo sitowi yowelo ngu, onindo ngu komo gome ingootoyigo, hamoo oolengo ngu oni ngu kumoowonggori.

17 Oni kuli kumooyingo, kuli enengo sunggi mande elo gosiyoyingongga, ngu yanggango oolengo. Oni kuli sunggi mande elo gosiyoyingo, ngu keda oodoni ngu, ariya, ngu sunggi mandega ngu kingo oluwa.

18 Damoni ngandilo ngulo, ene oo nusago utolo, ngu dalowo moondolo, ngundo woolo yetoyi ngu, sunggi mande kuliminggaku yanggango yewong-gori.

19 Mosesndo Iserel onino, Anutlo mamana
mande bidodo wesiyolo yunowolo. Ngundilo
telo, ene bulmakau simoongo, Meme ngulo
dalowo yolo, sonododo gooboongoowonggori.
Sipsip uyi seleyingo yolo, degunonggo so uyi
nakango oowooyi Hisop, ngudodo gooboongoolo
gosiyolo, dalo sonono nguno yelo, dowoolo,
Anutlo mandeno (Buk) ko Iserel oni simoo baleno
nguya, sogi oolongoowonggori.
20 Ene ngundilo telo, ewolo. Ngu dalowoga,
ngundo Anutlo sunggi mande eyingongga,
ngundo Anutlo mande yanggango inootoni, oni
simoo bale ngu komo keyootenggolo ewolo.
21 Ngundilo ngulo, Mosesndo dalowoku, Anutlo
towimbo yambo yano sogi oolongoolo, ko yambo
yalo oo teweloyi, yambo mande teweloyi, ngu
bidodomo, ngundilo tewolo.
22 Anutlo mamana mandeno, namoko oo
bidodo komo dalobo sogi yunootoyi, ene Anutlo
doongeyimo, gome nenengo tunootetenggo.
Ngulo ngu, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi,
ngundo dalobo ngu woolo ma yetoyi ngu, asa,
Anutndo onilo mbumbuwa ma andangewolo.

Kristusndo Woolo Yeyingongga, Ngundo Noolengo Mbumbuwa Andangewolo

23 Towimbo goobooyingo ya melako ngano
oluwokungga, nguno oo bidodo yeyi namboyi
yeweloyi damoni tewonggoku, ngu Sambo en-
demo oolooteku, ngulo gaboyi ngundilo tewolo.
Ene Anutndo woolo keda yanggango (Yesus)
yeyingongga, ngulo sunggi yetoni, Sambo en-
demo oo ngu namboyi tunooteweloyimbolo.

24 Yambo ya melako ngano, oni enengo kandeyebo yetenggoku, ngu gaboyi nangge, yambo ya hamoo oolengo ngu, Sambo endemo ooloote. Ngulo ngu, Kristus ngu Sambo endemo yambo ya oolengongga oolooteku, nguno ooloote. Ngundilo ngulo, ene Anut tanggeyimo ootoolo, suwoo suwoo ene onilo kawarara teweloyim, Anutya ootoolo, ngunonggo noole hoolooweyeloweloyimbolo.

25-26 Mooma gulanangge nanggemo, tambu gulanangge Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, yambo ya ngulo gumi kundingiyi oolengo newendemo ulo, oo nusago dalowo yolo, Anutno woolo yewonggori. Ene onilo weti mbumbuwa andangeweloyimbolo mooma bidodomo, ngundilo teloluwonggori. Ene Yesus ngu woolongga nalu oowooyingga, ngundilo ma tewolo. Kini, ene ataga Sambo endemo ngulo musiyo kundingiyi oolengo, nguno ootoolo, ene oowooyingga ma yewolo. Ene ngundilo suwoo suwoo telo ngu, ene ogingoyingo nguya suwoo suwoo koolowoolo oodoni, Anutndo amana sambo mela yeyingomo ombulo, ko ataga nguya. Ngundilo kini. Ataga ngu, nalu namoko wenga kini teweloyim, nguno Kristus tambu gulanangge melako, ngano tunootelo, enengombo Anutno noolengo mbumbuwa andangeweloyimbolo, enengombo woolo yewolo.

27-28 Oni simoo bale bidodo, tambu gulanangge kumootoyi, kootusina Anutndo oni ko wilikoyelowa. Ngundilo damonimo, Kristus tambu gulanangge oni bidodo, mbumbuwa

andangeweloyimbolo, ene kumoolo, oni simoo bale Anutno woolo yeyunowolo. Nalu wengamo ombutekuno, ngu ene noolengo mbumbuwa andangeweloyimbolo ko ma tewa. Kini, kootusina, tambu elayagaku tunootelo ngu, ene oni nowoondoye hamoo teyingo ngu, Yesus sobowoolo oodoyi, ombulo yoyowa.

10

Nalu Gulananggemo Kristus Enengombo Anutno Woolo Yeyingongga, Ngu Nalu Bidodo Yewolo

1 Yuda onilo mamana mande ngu oo gome kootusina tunootewelo yi, ngulo gaboyi nangge. Ene Anutno woolo yeyingo kulimingga ngu Anutlo woolo yeweloyi oni ngundo ngu mooma logowoolo simoo balelo mbumbuwa andangewelo woolo yeloluwonggo. Ene ngu woolo yeyingongga, ngundo onilo nowoondoye yeni, ma mete tewa. Hamoo oolengo kini.

2 Ene mamana mande kulimingga, ngundo oni nowoondoye yeyi, gome metemi tunootetoyi, ko, onilo nowoondoye oyumo oo biyomi ingooteku, ngu andangeweloyi mete tetoni ngu, asa, woolo gula yeweloyi koni gula nguya kini.

3-4 Ngundilo kini, mooma gulanangge nanggemo woolo ngu yetoyi, enengo mbumbuwa teyingo, ko ingololuwanggo. Bulmakau simoongo, ko meme dalowo, ngundo noolengo oyumo oo biyomi teyingo, ngu ma andangewa.

5 Ngundilo ngulo, nalu namoko Kristus ngano onilo mbumbuwa woolo yeweloyi ngulo ombuweloyimbolo, ene Anutno ngandilo ewolo.

Ge onilo woolo kulimingga ngu, ko oo kingo duwoo gunoyingongga, ngulo ge ma ingoote. Ngulo ngu, ge no gowene yeyi guladilo tunootetoni, melako oni goweyi ngundilo tunootewano.

6 Anutno woolo yeweloyi digi yawasa, nguno nusago kalo, ko oo kingo duwoo inoweloyi gula nguya, onilo weti mbumbuwa andangeweloyi, ngulo woolo yetoyi, ge ngulo gome ma ingowa. *Emos 5:21-22*

7 Ngundilo ngulo, Anutno mandeno oni nakangoyingoku, Kristusndo Anutno ewolo.

O Anut, no ngano oodoowe, gengombo ko te, elo nunootoni, ngu no kongga ngu mete tewano. No gengo mandeno kuli nolo nakangoyingo, ngundilo tewanolo ewolo. *Sam 40:6-8*

8 Yesusndo mande ewoku, ene Anutno ngundilo ko ewolo.

Gengombo oni mamana mandeno woolo yeweloyi, ngulo damoni yunootoyi, ngundilomu, ge enengo woolo yeyingo ngu, geno yelo, ko oo kingo duwoo ge gunootoyi, ge ngulo gome ma ingolo, ngu teweloyim ma ingoote. Ene, gengo onindo, oo nusagobo woolo yeweloyi digi yawasa, nguno kalo, onilo mbumbuwa andangewelo woolo yetoyi ngu, ngulo nguya, ge ma ingootelo ewolo.

9 Ene mande gumi gula ko ewolo.

O Anut, no ngano ootoolo, no ko gengombo teni elo, nunowaku ngu, no mete tewanolo ewolo.

Ngundilo ngulo, Anutndo woolo kulimingga ngu yokolo, ngulo musiyomo woolo keda ene Yesusndo yewolo.
10 Ngundilo ngulo, Anutndo woolo kulimi yeyingongga, ngulo damoni yanggangoni andangelo yokootoni, Kristus enengombo woolo yeyingongga, ngundo woolo gulaga ngulo musiyo yowolo. Ngundilo ngulo, Yesus Kristus, ene Anutlo ingondudu ngu keyolo, enengo goweyibo woolo nalu gulanangge, nalu bidodo yewolo. Ngu woolo yeyingongga, ngundo nowoondonayi sonowootoni ngu, namboyi oolengo tunootetoni, ngundo noolengo oyumo bidodo tewootoku, ngu andangelo yokootoni ngu, ataga, noole nenengo ootoolo, noole mete Anutno yambo mande teloluwato.

Kristus Enengombo Woolo Yeyingongga, Ngundo Mete Noolengo Mbumbuwa Andangewa

11 Kuli, Yudalo woolo yeyingo oni, ngundo nalu gulanangge nanggemo, ene dikalo, enengo ko woolo yeweloyi ngu teloluwonggo. Ene ngundilomu, woolo kulimingga yeyingo, ngundo onilo nowoondoye kulimingga, ngundo hahangelo mbumbuwa teteku, ngulo damoni hamoo ma andangewa.
12 Ene Kristusndo nalu gulananggemo, noolengo woolo yeyingo ngu, nalu bidodo mbumbuwa andangewelo tewolo. Enengo woolongga yeyingo, ngu temukolo ngu naluno, ene Sambo endemo oolelo, Anut tanggeyimo kandeyi metemi bingamidodosina bibitelo ooloote.

13 Ene nguno ootoolo, Anut sobowootoni,
ngundo enengo me oni yoyeni, ene newendemo
ulo oluwanggo.
14 Ngulo woolo gulanangge yelo, ene
nowoondonayi hamoo teyingo, ngulo
mbumbuwa nalu bidodo andangeyunolo,
nowoondonayi sonowootoni, noole enengo
tunooteteto. Asa, ataga noole oyumo oo biyomi
tetetoku, ngulo ma ingowato. Ataga Yesusndo
nalu bidodomo, Anut doongeyimo, noole
nowoondonayimo namboyi oolengo yeloloote.
15-16 Anutlo mandeno, Yuka Kundingiyi,
ngundo noole etuyelootoni, Anutndo noole
enengo logoyelolo, enengo oni simoo bale
kundingiyi oliyi. Yuka Kundingiyimbo nguya
ngundilo ewolo.

Oo Bidodo Sembuli, ngundo ewolo. Ngu nalungga tunootewakuno ngu, asa, no eneno sunggi mande gula elo gosiyoyunowanoku ngu ngandilo. No nenengo mamana mande ene nowoondoyemo yetoowe keyootoni; ko enengo ingonduduyemo nguya nakan-goyunootoowe, gome ingowanggolo ewolo. *Yeremayiya 31:33*

17 Ene mande gula ko ewolo.

No enengo mbumbuwa bidodo teyingo ngu, andangeyunolo yokolo enengo oo biyomi tewonggoku ngu, no kapengo yeyunowanolo ewolo. *Yeremayiya 31:34*

18 Ene ngundilo nangge, Anutndo noolengo
mbumbuwa andangeyunolo, kapengo yetoni
ngu, mbumbuwa woolo yeweloyi koni
kinitewolo.

Noole Nowoondonayi Hamoo Teyingo, Ngu Yanggango Yelo, Anut Tanggeyimo Oolooteto

19 Ariya, ye Kristen dobooguline, Yesus enengombo kuli woolo yeyingo, enengo dalowo wendootoni, ngulo, noole mete Anutlo musiyo kundingiyi oolengo, ene oolooteku nguno uwelo oni oni telo, ma sosolewato.

20 Yo, Yesusndo, enengo goweyi noolengo mbumbuwanayi andangeweloyi yunoyingo, ngulo woolo yelo ngu, ene noolengo oole keda yeyunootoni, noole mete nenengo Anutno oololo, musiyo kundingiyi oolengonggano, nguno oolouwato. Yo, Yesusndo, noolengo woolo yeyunowoku ngu, ene oo gaboyi Yudalo goobooyingo yano, ngulo musiyo kundingiyi oolengo, ngu towimbo pawangoyingo, ngu ngundilo. Enendo ngu towingga oomboongelo, noole yoyokootoni, noole mete newendemo ulo, Anutno yambo mande nenengo telo oluwato.

21 Ngundilo ngulo, ataga, noole Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, oolengo ooloote. Ene Sambo endemo oolooteku, ngundo noole Anutlo oni simoo bale nowoondonayi hamoo teyingo, ngu soboyeloloote.

22 Yesusndo enengo dalowo noole nowoondonayimo wendolo, sonowootoni, namboyi yetoni, ngundo noolengo oyumo ingootetoku andangeyunowa. Ngundilo ngulo, nowoondonayi Anutno goboolo yelo, oo bidodo enendo teweloyim mande elo gosiyoyingo ngu, noole nowoondonayi hamoo tetetoku ngu, ene komo ngundilo tewa.

23 Noole Yesusno nowoondonayimo hamoo

teyingo, ngu wesiyolo elo, ngulo komo yanggango
dowoolo sobowoolo, ootoolo, ngulo ingonduduye
ela elaya ma yowato. Ndatelo ngulo, noole hamoo
oolengo ingootetoku, Anutndo oo tewelo mande
elo gosiyoyingo ngu ingolo, ngu tewa.
24 Noole komo doboogulinayimbolo nowoon-
doyi yunolo, hoolooweyelowelo ko yanggango
telo, enengo ingondudu yokutuyelootooye ngu,
asa, ene nguya oni gidegalo nowoondoyi yunolo,
mande damoni metemi ngu tewanggo.
25 Noole Kristen doboogulinayi nguya,
gooboongooweloyi damoni, ngu ma yokowato.
Oni sungombo tetenggoku, ngundilo kini,
noole ingooteto. Kristusndo ombuweloyi, nalu
ngu namoko ombute. Ngundilo ngulo, noole
doboogulinayi nowoondoye yanggango yunolo,
ngulo ko yanggango tewato.

Noole Ingondale Tewato, Anut Nangoni, Ngu Ma Kootu Inowato

26 Ene noole Anutlo mande hamoongga kuli
ingolo, nowoondonayimo hamoo tewootoku ngu,
kootusina, noole ingondudunonggo endeyolo,
nalu bidodomo mbumbuwa tewatoku ngu, asa,
mbumbuwa andangeweloyi woolo gula kini.
27 Ngundilo telo ngu, ngundo Anutlo me
oni ootoolo, asa, noole nalu bidodomo, Anut-
ndo ndatelo uli biyomingga wilikoyeloweloyi
naluno yunowaku, ko de nombo ma kumoow-
eloyingga, nguno nalu bidodomo yoodeweloyi
naluno, ngulo nguya sosolewato.
28 Oni gulado, Moseslo mamana mande kootu
inootoni ngu, oni elaya ngundi kabusa, ngundo

kenolo, ngulo ene bungomo mande sanggawelo elo, asa, ngu oningga, ngulo nowoondoyi ma tetoyi, ngu komo uleyi kumoowa.

29 Ngulo ngu, oni ene Moseslo mamana mande ngu kootu inolo ngu, ene komo ngulo gumi kumoowaku ngu. Asa, oni ene ndawu oo damoningga, nguno woolo yeweloyi ngu Anut Nangoni Yesus, ngundo noolengo mbumbuwa ngu kuli andangelo, kootu inolo, ngulo ngu, sunggi mande keda elo gosiyoyingo ngu. Yesusndo ngu noole yoyeni, oni keda gome nenengo oolengo kundingiyi, Anut doongeyimo yoyeyingo, ngulo ngu, ene Anutlo sumangeni Yuka Kundingiyimbo inowoku, ngu kootu inowaku ngu, asa, oniyooge, ngulo gumi ndatelo biyomi oolengongga ngu yowa? Hamoo oolengo, ogingoyingo ulungga sugi sugi yololuwa!

30 Anutlo mandeno, noole kuli ingootetoku ngu, Anutndo ngandilo ewolo. Damoni biyomi onindo tetenggoku, ngulo gumi yunoweloyi ngu, nolo ko nangge ewolo. No nenengombo uli biyomi, ngu gumi yunowano. Anutndo mande gula nguya ewolo.

No nenengo oni simoo bale wilikoyelowanolo ewolo. *Dutoronomi 32:35*

31 Anut yanggangonidodo keda oolooteku, ngundo noole wilikoyeloweloyi, ngu oo ulungga oolengo. Ngundilo ngulo, noole komo sosoleyingo ulungga tewato.

32 Ye koletelo Anutlo mande keda gome ingolo, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ko ingoyi. Ngu naluno, ye nowoondoye hamoo

teyingo, ngulo bine kowuli ulungga yunootoyi, koolowootoyi, ene ye yanggango dikatenggo.

33 Ngu naluno, ye oni simoo bale ye kewooloko dikalo, yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngundilo ngulo, ene ye mande biyomi yunolo, kowuli ulungga ngudodo yunootenggo. Nalu gidegano, nguno oni gidalegado, Kristen oni kowuli yunootoyi ngu, ye kenolo, Kristen dobooguliye yeyolo, oololo hoolooweyelowolo.

34 Ye oni simoo bale, Yesuslo nowoondoye hamoo teyingo, ngulo ya biyomimo oliyingo, ngu yeyolo, ngulo nowoondoyi yunowonggori. Nalu gidegano oni nowoondoye hamoo ma teyingo, ngundo yengo oo sitowi kingo udayelo yootoyi ngu, ngulo ye nowoondoye imakeyingomo oliyi. Ndatelo ngulo, ye kuli ingowonggoku, yengo oo sitowi hamoo oolengo ngu, Sambo endemo sugi sugi ooloote.

35 Ngundilo ngulo, ye Anutno nowoondoye hamoo teyingo yanggangongga ngu ma kootu inowelo. Kini, ene yengo nowoondoyemo hamoo gome dowoololuwanggoku ngu, asa, ngulo uliyi ngu ulungga oolengo.

36 Ene ye nowoondoye, Anutndo ko elo yunowoku, ngu tewelo hahangelo temukolo ngu, asa, oo bidodo Anutlo mande elo gosiyolo yunoyingo, ngu yowanggo.

37 Anutlo mandeno, ene ko yoyoyingo oni Mesayiya, ngulo ngandilo ewolo.

Nalu ootuwoo bodaga oode, oni melako ngano ombuweloyiga, ngu ombuwa. Ene nalu pelungga ma sobowoowa.

38 Anutlo mandeno, Anutndo ngandilo ewolo.
Nolo oni gome nenengo ngu, nolo newendemo
hamoo telo keda oluwa. Enengo newendemo
hamoo ngu, woosoolo ko oolouwaku ngu, asa,
no ngulo nowoondone biyomi yewalo ewolo.
Habakak 2:3-4
39 Ene ngandilo ngulo, oni Anutno nowoondoye
elo inootoni, yombuliyelowoku, noole ngundilo
oni kini. Kini, noole oni nowoondonayi hamoo
telo keda oluweloyi, ngu sugi sugi yowato.

11

Nowoondoye Hamoo Teyingo, Ngulo Mande Damoni

1 Anutno nowoondoye hamoo teyingo, ngulo
mande damoni ngandilo. Noole nowoondon-
ayi, Anutndo oo yunoweloyi ngu sobowoolo,
nowoondonayi yanggango dowoowanggo. Oo
doongenayimbo ma kenootetoku ngu, nowoon-
donayimbo gome oolengo watayi telo, ingootooye
ooloote.
2 Oni kuli oluwonggoku, ngu Anutlo nowoon-
doye hamoo tetoyi ngu, ngulo Anut oni oni tewolo
ewolo.
3 Noolengo nowoondonayi hamoo teyingo,
nguno kuli ingooteto. Kuli Anutndo etoni, oo
Sambono ngu tunootewolo. Ngu naluno, ngu oo
ngu ma tunooteyingomo, ene ngu oo ngu yetoni
tunootetoni, ataga noole kenooteto.

Ebel, Inok, Ko Nowa

4 Ebel, Anutno newende hamoo tetoni, ngulo
ene Anutno woolo gome yewolo. Ngu woolongga
yeyingo, ngundo Keyinlo woolo yeyingo, ngu

dagalo gome tunootewolo. Yo, Ebel newende hamoo tetoni, ngulo Anutndo enengo woolo yewoku, ngulo oni oni telo, ene oni nenengo elo ewolo. Ebel ngu kuli kumooyingo, ene enengo newende hamoo teyingo, ngundo ataga nguya, noole etuyeloote.

5 Inok, Anutno newende hamoo tetoni, ngulo Anutndo ngu yolo Sambo endemo ooletoni, ene ma kumoowolo. Anutndo, kuli ngundilo yootoni ngulo, oni erewelo ma kenowonggori. Kuli, Anutndo Inok yolo Sambono ma ooleyingo naluno, Inok, ene Anutlo ingonduduni keyootoni, ngulo Anutndo, ene kenolo oni oni ulungga tewolo.

6 Ene oni Anutno newende hamoo ma teteku ngu, ene Anutlo ingonduduni nenengo ma keyootoni, ngulo ngu, Anutndo ma oni oni tewa. Ndatelo ngulo, oni Anut tanggeyimo oolouwelo ingolo ngu, asa, ene komo Anut keda oolootekungga, ngulo newendemo hamoo teya ngu, enengo ingonduduni bidodo, newendemo nguya bidodo, nguno dowoomomooni. Ngundilo tewaku, ngulo Anutndo kumana gome metemi inowa.

7 Anutndo Nowano oo kootusina tunooteweloyi ngulo etoni, ingolo, ngulo ene newendemo hamoo teyingo. Ngundilo ngulo, ene wanggo ulungga oolengo telo, nguno, enengo baleyi simoongo tengaguliyi nangge yoyolo, wanggo newendemo ulo, nguno gome oodoyi, sono tuwi ulungga, ngundo ma yombuliyelowolo. Yo, Nowa ngu Anutno newendemo hamoo tetoni, ngulo Anutndo Nowaya oni nenengo ewolo. Yo, Nowalo newendemo hamoo teyingongga, ngundo simoo

bale bidodo mbumbuwaye, ngu Anutndo ngu yootunowolo.

Ebaraham

8 Ebaraham Anutno newendemo hamoo tetoni, Anutndo negongootoni, ene ende damoni yokolo, mela gula inowelo elo inootoni, nguno toongewolo. Ebaraham ngu Anutndo mande ewoku, ngu keyolo, enengo mela yokolo, yade yade toongeyingo ngu, ndawu melanggano toongeweloyi ngu, ene ma ingowolo.

9 Ene newendemo hamoo tetoni, Anutndo melangga inowelo mande elo gosiyowoku, nguno oolouwolo. Ene mela sungo oni ngundilo, ene towimbo tookoododo ya nangge yelo ootoolo, mela gulasina gulasina, oololo ombulo telo oluwolo. Ene ngundilo oluwoku, ngu mete, ene Anutndo mande elo gosiyowoku, ngulo newendemo hamoo teyingo, kootusina ene mela ngu, ene ko enengo soweni nguya, ngu mela ngu enengo oolengo yunowa. Ngulo ngu, nangoni Ayisak, ko osiyi Yekob nguya, ngu melako nguno ngundilo telo oluwonggo.

10 Ene ngundilo ootoolo, ngulo ene kuli ingowoku, Anut enengombo ngu ende ulungga ngu teweloyim ooleni ingolo tewoku, ngu sugi sugi oluwa. Ebaraham ene ende ulungga ngu newendemo uweloyimbolo, enengo nalu sobowoolo oluwolo.

11 Anutndo Seladodo nangonggega yomoowa, elo, mande gosiyowolo. Ngundilo etoni, ene, Sera simoo yomooweloyi naluni, ngu kuli kinitewolo. Ene, Anutndo mande ewoku, ngu ingolo, ene newende hamoo teyingo. Ngundilo ngulo,

Anutndo Sera yanggango inootoni, ene nangoni simoongga yomoowoolo.

12 Ngundilo ngulo, oni gulanangge Ebaraham, ngu kuli dogoni yeyingo, ngulo kumoowelo namoko tewoku, ene oni bidodo osisembeni tunootetoni, enengo osisembeni ngu Sambono dootu ngundilo tunootelo, wendeyino kelidi ngundilo nguya, tunootelolu wanggo. Onindo nguya, ngu kandangeweloyi ereremo kini.

13 Ngu oni simoo bale nowoondoyemo hamoo telo, ene kuli kumoowonggo. Ene melako oluwonggokuno oo gomengga, Anutndo yunowelo mande, elo gosiyoyingo, ngu ma yowolo. Kini, ene nowoondoyemo hamoo telo oodoyi, kootusina, Anutndo mande elo gosiyowoku, ene ngundilo tewa. Ene kuli nga melangga, ngano oni sungombolo mela ngundilo ootoolo, mela bidodomo, oololo, ombulo teloluwolo. Ndatelo ngulo, nga melangga nga enengo mela oolengo kinilo ewolo.

14 Oni ngundilo mande etenggoku, ngu noole ingowato. Ene enengo mela hamoo Sambono, ngu erewewelo yimbolo ingootenggo.

15 Ngundilo nangge, enengo nowoondoye ngu, enengo ende kuli oluwonggoku nguno, ko ombuwelo ingootoyi ngu, ngulo ingolo, asa, ene mete ko nguno yowoolengolo oolouweloyi, ngulo oole moole.

16 Ene ngundilo ma tewolo. Kini. Enengo nowoondoye kuli mela gulano oolouwoku, ene ngu melangga ngu gome oolengo, ngundo nga melangga nga dagate. Ngundilo ngulo, Anut ene ngu oni, ngundo mande eyingo, ngulo ma

oyumo yowonggori. Ge noolengo Anut, elo ewolo.
Ene Anutndo ngu oni nowoondoyemo hamoo
teyingo, noole ingootetoku, Anutndo ngulo ende
yomosiyootoni oololo oluweloyimbolo yomosiy-
oyunowolo. Ngu ende gomengga ngu Sambo
ende.
17-18 Ebarahamndo Anutlo sunggi mande
yowoku ngu, ngu ngandilo, Anutndo Ayisaklo
osisembeni oowooyingga oolengo inowa.
Ngundilo nangge, Ebaraham Anutlo newende
hamoo tetoni, ngulo Anutndo Ebarahamya
ewoku naluno, ene nangoni gulanangge, Ayisak,
ngu yolo eneno woolo yewolo. Ene ngu ingolo,
ene Anutlo mandeni keyowelo mayewolo. Anutlo
mandeno, Anutndo Ebarahamno ngandilo ewolo.
Ayisaklo soweni ngunonggo gengo osisambage
tunootewanggolo ewolo.
19 Ene ngandilo ingondudu tewolo. Ayisak
kumootoni ngu, Anutndo mete yokutuwootoni,
ko ootookoowa elo ingowolo. Ngundilo ngulo,
hamoo oolengo, ngulo mande yamonggawo ngu
ngandilo, Ebarahamndo nangoni melenonggo ko
yowololo ewolo.

Ayisak, Yekob Ko Yosep

20 Ayisakndo Anutno newendemo hamoo
telo, ngulo ene Yekob, Isoo elaga, kumana
yunowolo. Ngu kumanangga, nguno oo
kootusina tunooteweloyi, ngulo ewolo.
21 Yekob Anutno newendemo hamoo telo, ene
kumoowelo nalu namoko tetoni ngu, enengo
nangoni, Yosep simoongo simoo elayaga, ngu ku-
mana yunowolo. Ngundilo telo ngu, ene enengo

usutoko sosowoomo penggootelo, Anutno yambo
mande tewolo.
22 Yosep Anutno newende hamoo telo, ene ku-
mooweloyimbolo namoko telo ewolo. Kootusina,
Iserel onindo Igip mela yokolo saweloyi ngulo
elo, enengo wembuyi yolo, oololo, enengo melako
melengooweloyi, ngulo nguya ewolo.

Moses

23 Moses eweyi nemi, Anutno nowoondoyali
hamoo teyingo, ngulo Moses nemimbo yomoolo
kenootoli, nangoyali gome oolengo tetoni, yolo,
oongoolootoli, kombo kabusa oluwolo. Ene Igip
mela oni sobosobo koleteyingo, ngulo mamana
mandeni, ngu ngandilo ewoku, ngulo enengo
me oni Iserel onilo simoo buniyo bobodi, ngu
bidodo uleyi kumoomukowanggo, ngulo ene ma
sosolewonggori.
24 Mosesndo, Anutno newendemo hamoo
teyingo. Ene kuli oni ulungga tetoni ngu,
onindo enedodo Igip mela, ngulo oni sobosobo
koleteyingongga ngulo namboni ngu nangoni,
etoyi, ingoweloyi ngu yokowolo.
25 Kini, ene Anutlo Iserel oni nguya, kowuli
yowelo ingowolo. Ene mela ngalo damoni nalu
bodaga nangge oluweloyi, ngu keyowelo ma in-
gowolo.
26 Onindo ene bungomo mande sanggawelo,
kowuli inootoyi; Mosesndo ngu kowuli ngu
bidodo koolowoowolo. Ngungga ngu, Kristus,
noole ko yoyoweloyi oningga, ngundo noolengo
kowuli koolowoowolo. Ngundilo ngulo,
ene newendemonggo ingowoku ngu, kowuli
koolowoowoku kongga, ngundo bobeye oo

gome gome Igip melako oolooteku, ngu bidodo dagayeloote. Ngundilo telo ngu, ene kootusina, Anutndo uli metemi Sambono oolooteku, inoweloyi, ngulo ingowolo.

27 Moses Anutno newende hamoo telo, ngulo ene ootookoolo, Igip mela yokolo oolouwolo. Ene mela ngulo oni sobosobo koleteyingo, ngulo sanggilinimbolo ma sosolewolo. Kini, ene newende yanggango ootoolo, Anutndo ko sunggi yelo inowoku, ngu kongga ngu teloluwolo.

28 Mosesndo Anutlo newendemo hamoo tetoni, ngulo ene Anutndo oo ewoku, ngu keyowolo. Ene Iserel oni simoo baleno etoni, Sipsip yutolo, dalowo yolo, yamako kembesesina, sogi oolongootoyi, ngulo ngu, Sambo endemo onindo oni yuleyi kumooweloyimbolo ombulo ngu, Anutlo sunggi yamakono oodoni kenolo ngu, asa, simoo gogolo ngu yano oolootenggoku ngu dagayelolo, ene ma yuleyi kumoowonggori.

Iserel Oni Oowooyingga Oolengo Yanggango Nowoondoye Hamoo Teyingo

29 Iserel oni Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo Anutndo Wendeyi Seleyingo ngu toongootoni, mela ariyetoni, nguwoole ulelewolo. Ene Igip me onindo Iserel oni yoyowelo, kendutelo, ene nguya sono koongeyingo musiyongga, nguwoole ene tewoongolo, oololo, ene sono nelo kumoomukowonggori.

30 Iserel oni Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo Yeriko endemo digibo oonggoo pawa teyingo, ngu sa kandegula gidembolo elaya, ngu

pawangolo endeyoloodoyi, asa, digibo oonggoo
pawa teyingo ngu, dookelo solewonggori.
31 Yeriko endemonggo, ooleko ooleko bale
oowooyi Rehap, ngu ene hamoo ingoyingo,
Anutndo hooloowenelowa. Ngundilo ngulo,
ene Iserel onilo, oni windoga tolige endemo
mayelo, oo bidodo kenowelo mayetoli ngu, ene
hoolooweyelowolo. Ngundilo ngulo, ene oni
simoo bale nowoondoyemo hamoo ma teyingo
nguya, ma oonatewonggori.
32 Ngundilo ngulo, nondo ataga, ndatelo man-
dega soweyolo ewano? Kini. No Gidiyon Barak,
Samson, Yepita, Dewit, Samuwel, ko Anutlo in-
gondudu eyingo onilo nguya, mande eweloyi,
nalu kini.
33 Ngu oni ngu, ene Anutlo nowoondoyemo
hamoo tetoyi, ngulo ene mela oni sobosobo
koleteyingo oni ululu oowooyingga, ngulo me
oni nguya oowooyingga oolengo, ngulo me eb-
eye dagawonggori. Ene, Iserel oni simoo bale
yanggango soboyelolo mande hamoo nenengo,
elo oluwelo tewonggori. Ngulo ngu, ene Anut-
ndo oo yunowelo mande, elo gosiyowoku, ngu
yowonggori. Oni gidalega nusago goki oowooyi
Layon, ngu manggowo ukingootoyi, ngundo ene
ma yulewonggori.
34 Ene Anutlo nowoondoyemo hamoo telo ngu,
oni gidega de nombo ulungga ngu wemoolo,
woosoolo sodedo satoyi, ngulo me onindo dugebo
ma yulewonggori. Oni gidalega kiyayi yeyingo
ngu, ko yanggango yolo, ene yanggango ebe
uleweloyi oni tunootewonggori. Ene oni gidale-
galo me oni, mela gulanonggo ngu keyoyelowong-

gori.
35 Oni gidalega kuli kumooyingo, ngu ko keda
ootookootoyi, nanamoyembo ko yoyowonggori.
Ene nowoondoyemo hamoo teyingo, oni gi-
dalega ngulo me oni, ngundo yoyolo, ya biy-
omimo yoyelo ngu, ogingoyingo ulungga oolengo
goweyemo yunolo, ngundo yoyeni, mande etoyi,
noole nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu
yokolo, Anut kootu inoyingolo ewolo. Ngundilo
etoyi ngu, asa, ene ogingoyingo yunootenggoku, ngu yokootoyi, kingo sawanggo. Ene
oni oowooyingga enengo nowoondoye hamoo
teyingo ngu yanggango dowoolo, ngulo ku-
moowonggori. Ndatelo ngulo, ene ingoyingo,
kootusina, ene keda ko ootookoolo, Anutdodo
Sambo endemo gome oluwanggo.
36 Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo,
ngulo oni gidalega enengo me onindo kowuli
yunolo, yumooyunolo mande elo, gisaluyelolo,
yoyolo, ya biyomimo uto yanggango gagiwibo
gosiyelolo, yoyewonggori.
37 Oni gidalega Anutlo nowoondoyemo hamoo
teyingo, ngulo me onindo digi yolo ngundo
moondeyemo oolongoolo yulewonggori. Me
onindo oni gidalega, ene de toongooweloyi duge
oowooyi Soo, ngu yolo, ngundo kewoolo yootoon-
gooyelootoyi, goweye gumgum tunootetoyi, duge
pelungga gula yolo, ngundo yodoongootoyi ku-
moowonggori. Nowoondoyemo hamoo teyingo
ngulo, oni gidalegado bo gula oowooyi sipsip,
ko bo gula oowooyi meme, ngulo goweyi yolo
ngundo ngu moondeye towi ngundilo doobengolo, ene oololo, ombulo, telo, ngulo ene gow-

eye oo ngulo ingolo wenonootoyi, onindo kowuli
yunolo damoni biyomi oolengo ngu tewonggori.
38 Ngundilo ngulo, ene oni kini melako nguno
salo, nguno endeyolo, yadoyi, gumimbo pulimo
oolelo, nguno kombitewonggori. Oni gidalegado
ngu mele digi wowu nguno nguya kombitetoyi,
gumimbo mela mele newendemo nguno nguya
ulo kombitemukowonggori. Ngu oni ngu, ene
oni simoo bale mande damoniye gome nenengo,
melako oni ngano oluwonggoku, ngulo mande
damoniye dagayeloote.
39 Ngu oni simoo bale ngu bidodo, Anutlo
nowoondoyemo hamoo telo, Anut doongeyimo
oowooye metemi yowonggori. Ngundilo oni
ngu, ene Anutndo kuli oo gomengga yunow-
elo elo, mande gosiyoyingoku, ma yowonggori.
Kini, nalu wengangga ngu sobowoolo nguno
yowanggo.
40 Ndatelo ngulo, kulimi oolengo, Anutndo
noolengo sunggi mande elo gosiyoyingo
kedaga tewoku, ngundo sunggi mande
kulimingga, ngu dagawolo. Ngulo mande
damoni ngandilo. Nowoondoyemo hamoo
teyingo oni kuli kumooyingo, ko, noole
nowoondonayimo hamoo teyingo oni ataga
nguya, Anutndo hoolooweyelootoni, kootusina
nalu gulananggemo, noolengo bidodo
gooboongootooye, Anutndo noole yoyeni, oni
nenengo oolengo tunootewato.

12

Noole Komo Yesuslo Doongetelo, Enengo Nowoondonayi Hamoo Tewato

1 Kulimi Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo
oni oowooyingga oolengo, ngundo enengo
nowoondoyemo hamoo teyingo damoni gome
ngu, noole yanggango etuyelootoyi, Anutndo
oo nooledodo teyi elo ingolo, sunggi yeyingo
kongga ngu tewato. Nowoondoye hamoo
teyingo, oni kulimi, ngulo gaboyi ngu noole
pawanggelooteku ngu, goboolebo ombulo, mela
bidodo doobengowonggori. Ngundilo ngulo,
noole komo oo kowulingga, nowoondonayimo
hamoo teyingo, ngu yombuliyootoni, ngu
yokowato. Ngundilo nangge, noole komo
mbumbuwa tewelo ingootetoku nguya bidodo
yokolo, nowoondonayi yanggango yelo,
ebe dagadaga teweloyiga, Anutndo sunggi
yeyunowoku, nguno yanggango kendu telo
oolouwato.
2 Ngundilo ngulo, noole ingondudunayi bidodo
komo Yesusno yewato. Yesus, noolengo nowoon-
donayi hamoo teyingo ngu yeni tunooteweloyi,
ngulo sembuli, ngundo noole nowoondonayi
yanggango yunootoni, ngulo nalu bidodomo,
noole, Anutlo nowoondonayi hamoo teyingo
oolooteto. Yesus melako ngano oluwokuno, ene
Sambo endemo ko oolewelo ingolo, ene oni oni
telo, nguno ngu ene mete de mombino kumoolo,
ngulo oyumo koolowoowolo. Ataga, enengo ebe
dagadaga ngu kinitetoni, ene Anut kandeyi koon-
dosina bingamidodo oolengo musiyomo, nguno
bibitelolulooote.

Anutndo Noole Kowuli Yunowaku, Ngu Yooneneyeloweloyimbolo

3 Ye gome ingoyi. Kuli mbumbuwadodo oni, ngundo Yesusdodo mundiyi telo, kowuli ulungga oolengo inowonggori. Ngundilo telo, ene yanggango oolengo dikawonggori. Kowuli yeno tunootetoningga ngu, ye Yesuslo ko ingondudu-wooya, ye ma kiyayi yelo nowoondoye biyomi ma yewelo.

4 Ngundilo nangge, mbumbuwa teweloyi damoningga, ngundo suwoo suwoo ye yowoosootoni, eneya ebe utolo, nguno enendo ye yuleni ma kumoowonggori.

5-6 Ye Anutndo mandega nowoondoye yanggango yeweloyiga ewoku, ngu ma kapengo yewelo. Enendo yeya nenengo simoone oolengolo ewolo. Anutlo mandeno, ene ngandilo ewolo.

Nenengo Nangone, ene Oo Bidodo Sembuli, ngundo mande damoni gula ge yoonenenggelowelo tetoni ngu, ge ngu ingootoyi, kingo oo ngundilo ma tewelo. Ngundilo telo, oni gulaya ewa. Enendo ge yoonenenggelowelo kowuli gunootoni ngu, ariya, ge nowoondoge biyomi ma yewelo. Ndatelo ngulo, ge ingoote. Anutndo oni gulalo, gome ingolo ngu, asa, ene ngulo damoni yoonenengololoote. Ngundilo nangge, enendo nangone, elo ngu, asa, eneno enengo damoni biyomi, ngu yomosiyowalo ewolo. *Poroweb 3:11-12*

7 Anutndo gedo mande damoni biyomi tewoku, ngulo yoonenenggelootoni ngu, ariya, damoni metemi ngu keyo elo etunggelootenggo. Anutndo

ngu damoningga, yeno teteku ngu, enengo nan-
gonimo tewoku, ngundilo tete. Oni gula enengo
simoongo oolengo, ngundo damoni biyomi tetoyi
ngu, ene simoongo yooneneyeloote.
8 Kuli, Awa awaye bidodo melako ngano
oolootenggoku, enengo simooye mande damoni
biyomi tetenggoku, ngulo gumi yunootenggo.
Ngundilo nangge, ge awanggebo ma yoone-
nenggelootoni ngu, ge enengo simoongo oolengo
ngundilo kini. Ngu gengo awangge goyeni
tunooteteku, ngundilo kini.
9 Awa, awanayi melako, ngano oolootenggoku,
ngundo yooneneyelootoyi ngu, noole enengo
oowooye bingami okootetoku ngu, ariya,
awanayi Sambo endemo oolootekungga ngu
nguya, noole komo ngu newendemo ootoolo,
nguno ndatelo teyinowato? Asa, hamoo oolengo,
noole nowoondonayi bidodo, ene inolo, noole
keda oluwato.
10 Awa, awanayi melako, ngano oolootenggoku,
ngundo nalu bodaga nangge, nguno noolengo
mande damoni biyomi tetetoku, ngulo gumi
enengo ingondudunonggo yooneneyelootenggo.
Ene Anutndo yooneneyelooteku, ngulo damoni
ngandilo. Ene ngundilo telo, noole mande da-
moni metemi keyoweloyi ngu etuyelootoni, noole
enengo damoni kundingiyi oolengo ngu yowato.
11 Awa Anutndo kowuli noole yunolo,
yooneneyelootoni ngu, ngu naluno, noole
kowuli ingolo, ngulo oni oni ma teteto. Kini,
nowoondonayi kowuli ingololooteto. Ene noole
kuli yooneneyelootoni ngu, nowoondonayimo
gome enggeloluwa. Enengo mande

damoni metemi, nguno yooneneyelootoni, nowoondonayi imakeyingomo ootoolo, damoni nenengo tewato.

Ye Ingondangeya Teya, Mandega Nga Ingoya, Yanggango Dikayi!

12-13 Ene ye Anutlo mandeni ingonduduni ngu yowoko oolootenggo. Kini, ye komo nowoondoye yanggango yedodo, Anutlo ko dowoolo tewanggo. Ye komo Anut tanggeyimo ko ombulo, nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango inolo, ye mete oni gidalega nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango yunowanggo.

14 Ye komo oni bidodoboya nowoondoye imakeyingo oluweloyi damoni ngu keyoweloyi, ngulo ko yanggango teyi. Ye komo mande damoni kundingiyi ngu keyowelo, ngulo ko yanggango teyi. Oni ngundilo damoni kundingiyi kini ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu ma kenowa.

15 Ye komo ingondale teyi! Kini tetoni ngu, ye kewooloyemo, nguno oni gulado Anutlo sumangeni ngu kootu inolo, ene mbumbuwano soletoni Anutndo kootu inolo yokootoni, ene de tanggooli kowoo ngundilo tunootelo ngundo ye kowuli yunowa. Ngundilo tetoni, ngundo ye toongooyelootoni wata oowooyingga tewanggo. Mande damoni biyomi ngundilo tetoyi ngu, asa, Anut doongeyimo ye biyomi sugabododo tunootewanggo.

16 Ye ingondale teyi! Oni gula ye kewooloyemo nguno yokootoyi, ooleko ooleko oni, ngulo damoni ma keyowelo. Ye ingondale teyi, Anut ma kootu inowelo, kuli Isoondo teyingo

ngundilo, ma tewelo. Enendo nangoni koteteloga ngulo eweyi, nguno ngu, eweyimbo kumana ulungga inoweloyi. Oowalilo ulungga kumoolo, ngulo koneyo kandeyimonggo, oowali tambu gulanangge neweloyi, ngulo enengo kumana ngu nangoni gogolo ngundilo, ngundo uliyolo newolo.
17 Ye nga mandega nga watayi. Kootusina, ene eweyimo ngu kumananggaku yoweloyimbolo ingootoni ngu, ene oole ngundilo erewelo, sendolo biyobiyomi tewolo. Enengo eweyimbo kumana ene inoweloyi, ngu ereremo kini. Ndatelo ngulo, ene nangoni kootungga ngu kuli inowolo.

Sunggi Mande Kedaga, Ngulo Damoni, Ngundo Sunggi Mande Kulimingga, Ngu Dagate

18-19 Ye Iserel oni simoo bale ngundilo kini. Ene Sayon puli damonimo oolelo, ene puli sanganimo de ulungga delo, gookingo ulungga yelootoni, ngu kenolo; ooleli oolengo nguya kenolo; doogo ulungga oolengo ombulo, puli pawangootoni, ngu ingootoyi, ene gilamo ngguyi ngundilo ingolo; ko Anutlo manggowo nguya ingowonggori. Oni simoo baledo oo ngguyi ngu ingolo, sosoleyingo ulungga telo, Mosesya ngandilo ewonggori. Noole komo ngu ingowelo, ma ingootetolo ewonggori.
20 Ene ngundilo ewonggokulo, ndawugalo ngulo, ene sosoleyingo ulungga Anutndo mamana mandega ewoku, nguno ene gome ma ingowonggori. Enengo mamana mande ewoku, ngu ngandilo. Ene oni simoo bale, ngundo oo nusago damoni yelo, pulimo ooletoyi; ariya, ye digi yoya, yuleyiga kumooyilo ewolo.

21 Ene ngu oo ngu kenolo, sosoleyingo ulungga
oolengo tetoyi, Mosesndo nguya ngandilo ewolo.
No nguya, sosolelo, mboolombo noyootoni
teteno. Ene ngundilo ewolo.
22 Ye ngundilo oo nguno ma tunooteyingo,
kini, ye Sayon pulimo oolewatoku, ngu tunoote-
toyi, Anut keda oolooteku, enengo ende ulungga
oowooyi Yerusalem, ngu Sambo endemo ooloote.
Ngu musiyonggano nguno, Anutlo Sambono oni
oowooyingga oolengo ootoolo, Anutlo oowooyi
bingami okootenggo. Onindo ma kandan-
geweloyi nguno oolootenggo.
23 Ye Sambo endemo oolewanggoku, nguno
ngu, ye Anutlo oni simoo bale ene nowoon-
doyemo hamoo teyingo, ngu bidodo kuli ku-
mooyingo, ngu yedodo gooboongoowanggo. Ngu
oni nguya, ene Anutndo kuli oowooye enengo
bukno nakangowolo. Ene kuli melako oluwong-
goku nalungga nguno, ene Anutlo oni simoo bale
nenengo oluwonggo. Ariya, ataga Sambo en-
demo ngu, Anutndo enengo koyemo wilikoyelolo,
enengo oni ngu komo gome nenengo oolengo
yoyeni, nowoondoyemo oo biyomi gula ma
ooloote.
24 Yesus ngu Anutya kawarara oni, ngundo
sunggi mande kedaga ngu tewoku, enengo
dalowo yeno wendootoni ngu, sunggi mandega
ngu yanggango yeweloyimbolo. Ebel beyibo
uleni kumootoni ngu, Ebel dalowobo beyi sang-
gilini nguno wendowolo. Ngundilo ngulo, Yesus-
ndo enengo dalowo wendootoni, ngundo noole
hoolooweyelootoni, kundingiyi tunootewato.

Anutndo Mela Bidodo Yeni, Kinitetoni, Sambo Ende, Ngundo Nangge Oluwa

25 Ye ingondale teyi! Yengo nowoondoye ingonduduyemonggo Anutndo mande yanggango eyunowoku, ngulo nowoondoye ma ukingowelo. Kulimi, Mosesndo ene Iserel oni mande yanggango yunootoni, ene ngulo manggowo utolo oolongoolo, kootu inolo, ene ngulo gumi biyomi yowonggori. Ene ngundilo biyomi mela ngano tunootetoni ngu, asa, ene noole Sambono Anutga ngundo mande yanggango yunooteku, ngu kootu inootooye, ngulo gumi biyomi ndatelo yunowa? Oniyooge, noole ngulo ogingoyingo ulungga oolengo yowato.

26 Kuli, Iserel oni Sayon puli damonimo oluwonggoku, Anutlo manggowoobo meno yanggango etoni, pulimo mela ngu imimi ulungga yowolo. Ene ataga Anutndo noolengo mande elo gosiyololo ewolo. Kootusina, nalu gulananggemo, sambo mela bidodo nguya imimi ulungga yetoowe, nguno tunootewalo ewolo.

27 Nga mandega nakangolo, nalu gulanangge eyingo, ngulo damoni nenengo ngandilo etuyeloote. Oo bidodo Anutndo melako ngano yeyingo, ngu oo bidodo Anutndo imimi tetoni, ngu bidodo kinitetoni ngu; asa, oo Sambono, ngundo nangge sugi sugi oluwa.

28 Ngundilo ngulo, noole simoo baledo Anutlo endega enengo simoo balelo soboyelooteku, nguno uweloyi. Nguno oni gulado noole andangeyeloweloyi nguya kini. Ngulo ngu, noole komo Anutno esetelo, eneno yambo mande enengombo, ngulo gome ingooteku, ngundilo

telo, enengo oowooyi bingami nguya elo okoolo,
ngulo sosolelo oluwato.
29 Noole, Anutlo mande elo gosiyoyingo, ngu
yanggango ma dowoolo ngu, asa, debo oo
yombuliyooteku ngundilo, Anutndo noole nguya
ngundilo yombuliyelowa.

13

Kristen Oni Gome Endeyoweloyi, Ngulo Damoni

1 Ye Kristen oni simoo bale bidodo, Kristen
dobooguliye gome ingondudu teloluwanggo.
2 Yowoko oni mayetoyiga ngu, yendo oni ngu
yoyolo, yengo yano ulo, gome yomosiyelolo
soboyelootenggoku damoningga ngu gome. Ye
ingootenggoku ngu, kuli onindo mande da-
moni ngundilo tewonggoku ngu oni gidalega
yowokonggo mayewonggoku ngu, Anutlo Sambo
oni nenengo. Ene oni ndanonggo mayetenggoku,
ngu watayi kini.
3 Kristen oni ya biyomimo oolootenggoku
ngu, nowoondoyi yunoya hoolooweyeloya, ye
nguya ya biyomimo ootoolo, ngundilo ingooteng-
goku, doboogulinayimbo hoolooweyeloyi, elo in-
gootenggoku ngundilo. Oni gulado ye Kris-
ten oni nowoondoyemo hamoo ngu gula, ye
ene kenootoyi, oni gulaya kootuyisina yumooyi-
nolo mande elo, kowuli ene ingootoningga ngu,
asa, ye oolouya, dobooyega ngulo nowoon-
doyi teyunoya, hoolooweya, ingonduduni yang-
gango yunoyi. Ndatelo ngulo, ye kuli in-
gootenggo. Enengo kowuli koolowoowoku ngu,
ye goweyemo nguya ngundilo tunootetoni in-
gootenggo.

4 Ye komo ingoyi! Bale kame teweloyi damoni,
ngu gome oolengo. Simoo, ngundo enengomo
enengomo bale nenengo nguya nangge, oni oni
teya oliyi. Bale, ngundo enengomo enengomo
kameyi nenengo nguya nangge, oni oni teya oliyi.
Ene bulibali ma telo endeyowelo. Ye ingootenggoku, ngu kootusina, Anutndo uli biyomi oni
bosebalese telo, kamebale toongootenggoku, ngu
yunowa.

5 Ye bobeye nangge yololuwelo, nowoondoyebo
ma kenomayingowelo. Oo yeno oolooteku, ngu
nangge mete. Ye oo dowootenggoku ngu, ye
komo ngandiya ingoyi ewolo. Ngulo Anutlo
mandeno, kuli Anutndo ngandilo ewolo. No ge
ma goyokowano. Nondo sobowoolo oode kootu
ma gunowano. Hamoo oolengo kinilo ewolo.
Dutoronomi 31:6
6 Ngundilo ngulo, Anutndo ngundilo etoni ngu,
noole nowoondonayi yanggango yelo, ma sosoletooye, Anutlo mandeno ewolo.

Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo
hooloowenelo loote. Ngundilo ngulo, no
onindo kowuli oowooyingga nunootoyi,
ngulo ma sosolewanolo ewolo. *Sam 118:6*

7 Kuli, yengo Anutlo yambo yano gooboongooweloyi, ngulo oni tabango, ngundo Anutlo mande
yeno wesiyowonggo. Ye enengo endeyoyingo
gome, nowoondoyemo hamoo teyingo gome, ko,
enengo damoni gome teyingo, ngu gome ingoyi.
Ngundilo nangge, yengo endeyoyingo, nowoondoyemo hamoo teyingo, ko damoniye gome ngu,
ngulo Anutno nowoondoye hamoo teyingo, ye
nguya ngundiya teyi!

8 Yesus Kristuslo damoni nalu bidodomo
ngundilo. Ene kuli ngundilo, ataga nguya,
kootusina nalu bidodomo ngudodo, ngundilo
nangge.
9 Ene ye mande gula gula Anutlo mandeno
ma oolooteku, ngu ma ingolo, keyowelo.
Ngundilo telo ngu, ene ye yowoosootoni, ye
Anutlo oole yokowanggo. Ngundilo nangge,
noolengo nowoondonayi Anutlo sumangeni,
ngulo komo yanggango yootoni, ngu gome
oolengo. Nguno ngu, noole oowalilo mamana
mande ngu oowooyingga ma keyolo, ngunonggo
nowoondonayi yanggango ma yootooye, ngulo
mamana mande ngundo oni simoo bale ma
hoolooweyelootoni, gome endeyootenggo.

Woolo Gome Ngundilo Ngulo Anutndo Ngulo Gome Ingoote

10 Yesuslo dalowo ngu noolengo woolo yeyingo,
ngulo de nombo musiyo. Ene woolo yeyingo oni
kulimingga ngundo towimbo yambo yano woolo
yewonggori. Ngundilo ngulo, ene ereremo kini.
11 Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo
tabango ulungga, ngundo bo gula oowooyi sip-
sip, ko bulmakau, ngu dalowo yolo, ya gumi
kundingiyi oolengo nguno ulo, mbumbuwalo
woolo yewolo. Yerusalem endesina musiy-
onggano, nguno nusago bingo kenolo yolo, ngu
musiyonggano nguno kalolootenggo.
12 Yerusalem endesina musiyomo, Yesus nguya
nguno ogingoyingo koolowoolo, kumoolo, oni
simoo bale enengo dalowobo yoyeni, kundingiyi
tunooteweloyimbolo tewonggori.

13 Ngulo ngu, noole Yesusno nowoondonayimo
hamoo teyingo ngu, noole komo damoni kulimi,
ngu bidodo yokowato. Oni nowoondoyemo
hamoo kini, ngundo yumooyunolo, kootunay-
isina mande elo, kowuli oowooyingga kingo
yunootoyi ngu; asa, noole komo kowuli ngu oni
oni telo koolowoowatoku, ngu Yesusndo de mom-
bino, noolengo oyumongootoni, ngu ene komo
ngu koolowooyingo, ngundilo koolowoowato.
14 Noole ngundilo telo, ngulo ingootetoku, nga
melanggano ngano, ende gulano sugi oluweloyi
nguya kini. Kini, noole ngu ende ulungga koo-
tusina tunooteweloyiga, ngu erewelo sobowoolo
oluwato.
15 Ngundilo ngulo, noole komo Yesuslo ko
noolengo tewootoku, ngulo oowooyimo, suwoo
suwoo, Anut oowooyi bingami okoololuwato.
Noole ngundilo telo ngu, ko oni kewooloyemo,
noole Yesus noolengo Oo Bidodo Sembuli Sem-
bunayi elo, wesiyolo etetoku ngu, asa, ngu
noolengo Anutlo woolo nenengo yeteto.
16 Anutndo nga woolongga ngalo ingooteku,
ene noolendo woolo gidalega nguya yeyi, elo
ngulo gome ingoote. Ene ngandilo ingooteto.
Noole komo doboogulinayi nowoondonayi
yunolo, damoni nenengo eneno telo, ene oo
gaboye, goweye oolo ngu wenonootoyiga ngu;
asa, noole ene hoolooweyeloyi, ngu Anutndo,
ngulo oni oni tewa.
17 Ye komo yengo Kristen oni tabango, mang-
goye keyoya ngu nowoondoyemo oliyi. Ndatelo
ngulo, ene yengo nowoondoyemo hamoo teyingo
ngu gome sobowootenggo. Kootusina ene

melako, ngano ko tewonggoku, ngu bidodo Anutno wesiyolo emukowanggo. Ngundilo ngulo, yendo ene nowoondoye kowuli ma yunowelo. Kini, ene ye enengo mande ma keyootoyi ngu, asa, yendo enengo ko yeyi yanggango tunootetoni, ene ye gome hoolooweyeloweloyi nguya kini.

Nondo Yeno Anutno Yemboongetoyiga, Hoolooweneloni, Ingolo, Gome Ingooteno

18 Anutndo ye hoolooweyelootoni, noolengo ingolo ngu, yendo noolengo yemboongeloluweloyi, ngu ma kapengo yewelo. Noole Anut doongeyimo nowoondonayi nenengo ingolo, ngulo noole suwoo suwoo nenengo endeyowelo, gome ingooteto. Ngulo damoni, noolendo ye sumoo yunootooye, noole hoolooweyelolo yemboongeyunowanggo.
19 No nowoondone bidodo ingootenoku ngu, yendo komo Anutno nolo yemboongetoyi, ngundo no hoolooweneloootoni, no yeno sodedo ko ombuweloyi, nguno oo gulado, nolo oole ma doongoonunowa.

Anutndo Kumana Ye Yunowelo

20-21 No ngandilo yemboongetenoku ngu, Anutndo nowoondoye imakeyingo ngu yunootoni, ye gome oluwanggo. Yesuslo dalowo wendolo, ngunonggo noolengo mbumbuwalo kumoowolo. Ngu daloga ngundo woolo yewoku, ngu Anutno sunggi mande kedaga ngu ene nooledodo gosiyootoni, ngu sugi sugi oluwa. Ndatelo ngulo, Anutndo noole ko yoyolo, ene noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngu melenonggo

yokutuwootoni, ko ootookoolo, ataga, ene keda sugi sugi dulidalinidodo oluwa. Ngundilo ngulo, ene ataga, noole nowoondonayi hamoo teyingo oni, noole enengo Sipsip soboyelolo, ngulo tabango oni ooloote. No Yesus Kristus oowooyimo, Anutno yemboongetoowe, Anutndo noolengo nowoondonayi hamoo teyingo ngu yanggango yunootoni, noole mete ko bidodo telo, Anutndo sunggi yeyunowoku, ngu tewato. Ngundilo ngulo, noole komo Yesus oowooyi bingami suwoo suwoo okoololuwato. Ngu hamoo. Nondo ngundilo elo, yemboongewonowolo.

Mande Wenga

22 Nolo Kristen dobooguline, nondo nga so uyimo mande ootuwoongga nakangootenoku, ngulo damoni ngandilo. Nondo ye ngundiya teyilo ingooteno. Yendo nga mandega nga ingoya, nowoondoyemo siliyoya, ngulo oni oni teya, keyolo, ingolo, nowoondoyemo, ngulo hahangeyi.

23 No yeno mande gula soweyowelo. Nolo Kristen doboone, Timooti, me onindo, ene ya biyomimo yokootoyi toongete. Ene nono sodedo ombutoni ngu, no ye yeyowelo ombuwanoku nguno, asa, no enedodo ombuwalo.

24 Yengo Kristen tabango bidodo, ko Anutlo oni simoo bale bidodo, noolengo kambayeloyingo mandega yunoyi. Kristen doboogulinayi, Itali melakonggo ombuyingo, ngundo yengo kambayeloyingo mande soweyoyunootenggo.

25 Anutlo sumangeni ye bidodoboya olinilo yemboongeteno. Ngu hamoo.

Anutlo Sumange Mande Keda
The New Testament in the Karo Dialect of the Rawa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Karo long Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karo (Rawa) (Rawa)

Dialect: Karo

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
7f046ea9-a034-5c64-a5df-39d92fed8ae7